

Skvaller från en Bergslagsby

Flygbild över delar av Hedbo by med gårdarna Lassas, Jan Lars och Jan-Erik

Owe Eriksson

PROLOG

- En återfunnen
Fantomenring väcker
minnen till liv från
pojgåren

Vi påbörjar nu en resa och ställer färden till en bondby i norra Västmanland, cirka två mil väster om Sala. Byn, som vi skall besöka, heter Hedbo och ligger i Västerfärnebo socken. Från byn så är det cirka två mil till gräsen till Dalarna. Vi som bodde i norra Bergslagen hade på något sätt en större samhörighet med dalmasarna än med västmanlänningarna. Inte sällan kallades vi bybor för rumpmasar. Namnet på byn har anknytning till rullstensåsarna, som det finns många av i Västmanland. En av de största åsarna heter Långheden. Hedbo by står med en imponerande och lång historia. I ett dokument från i början av sextonhundratalet omnämns att det fanns två stycken hyttor i byn. För att ha bränsle för eldning i dessa hyttor fanns flera platser i utkanten på åkrar eller i skogen där man anlade kolmilor för att framställa träkol. Minnesmärken efter dessa platser kunde vi se lite varstans i trakten.

I slutet av sjuttonhundratalet omnämns följande gårdar i byn: Norra Gården, Hackmans-gården, Hansgården, Akademigården, Ersgården och Sörgården. När jag växte kallade vi gårdarna för Melins, Lassas, där bodde vi, Jan-Lars, Jan-Ers, Tibblings, Sjögerstens och Tomts. Bostadshuset låg på den västra sidan av byvägen och ekonomibyggnaderna på den östra. Mitt i byn fanns en bastu. En knapp kilometer nedanför bostadshuset kunde man se Svartån ringla sig fram. I början av artonhundratalet stadgades att det skulle finnas en gångbro över ån. Bron, som kallades för Smäcken, skulle avsevärt förkorta gångsträckan till kyrkan. Byborna skulle sköta om underhållet av bron. När jag växte upp i byn fanns inte denna träbro. Stenar i åkanten, som utgjorde brofästet, vittnade dock om att den hade funnits en gång i tiden.

I mitten av artonhundratalet fanns ett mejeri i byn. Mejeriet försågs med det klara och kalla vattnet som fanns i källor vid rullstensåsens sluttningar. En anteckning från i början av nittonhundratalet berättar att byborna hade sin årliga bystämma vid ett stort stenblock i byns västra del. Stenen kallades för råstenen. Byborna hade tolkat namnet som rådstenen då namnet förknippades med de rådslag man hade på denna plats. Stenen är för länge sedan bortspräng. Vi som bodde i byn ansågs vara småbönder. På gårdarna hade vi ett tjugotal kor, lite höns, några grisar och en eller par hästar. Åkerjorden var lite blandad med sandjord upp mot åsen och lerjord i området ner mot Svartån. Alla bönder i byn hade en hel del skog. Innehav av en viss skogsareal ansågs vara måttstocken på den förmögenhet man hade.

En halvmil söderut från Hedbo ligger Salbohed. Här fanns ett regemente mellan åren 1879 och 1906. När regementet upphörde etablerades ett hem för pojkar, som hade haft en problemfylld uppväxt. Institutionen kallades för "anstalten". På gården drevs skolverksamhet och ett omfattande jordbruk. De mer välartade pojkarna, som var internerade på anstalten, placerades ut som drängar på gårdarna i trakten.

Den ökända Salaligan med ligaledaren Sigvard Thurneman hade härjat i vår socken. Ruinerna efter fröken Tilda Blomkvists hus på Hammarn kunde vi se från vårt köksfönster i Lassas. Här begicks ett grymt mord 1934. Dådet inleddes med att ligan borrade ett hål i husväggen och med en slang från avgasröret på bilen fylldes huset med giftiga bilavgaser. Då seglivade Tilda överlevde detta så slogs hon ihjäl med en yxa. I besvikelsen över att rånbytet blev knappt sju kronor satte man eld på huset, som brann ner till grunden. Salaligan dömdes i slutet av trettioalet för ett antal rån och sju mord. Ligaledaren internerades på Sätters mentalsjukhus.

Mina minnen från pojkåren på 1950-talet var bland annat att rockmusiken började erövra världen. Gick man ute på byvägen kunde man höra att radioapparaterna skruvades upp lite extra när Bill Haileys "Rock around the clock" eller Elvis Presleys "That´s alright mama" spelades. Kylskåp och frysboxar började synas

alltmer i hemmen. Några bybor skaffade en TV-apparat och en spretig TV-antenn sattes upp på taket.

De tidiga TV-apparaterna var ofta placerade i en vacker golvmöbel. Mina tidiga minnen var att man tittade länge och väl på testbilden för att sedan, åse de få program som sändes. Speciellt minns jag de återkommande avsnitten med dockorna Andy Pandy. Det tunga jobbet med att såga is och lägga i isstackar upphörde då kylanordningar för att kyla ned mjölken anskaffades. Utedassen ersattes med vattentoaletter i husen. Bostadshusen utrustades med värmepannor för uppvärmning. Folk började klä sig lite modernare och hattarna gömdes undan i garderoberna. Hästarna på gårdarna blev mer eller mindre överflödiga när traktorn tog över hästens sysslor. Minnen från krigsåren kunde ses lite varstans. Gengasaggregaten var undanställa på någon plats på gårdarna, ransoneringskuponger kunde finnas kvar i byrålådorna. Svenska försvaret hade hög beredskap och inte sällan mötte man militärfordon utefter vägarna.

Byn var naturligtvis medelpunkten för mig. Här kände man sig hemma och trygg. Utanför byn var man sig mindre säker och kunde ibland känna sig lite vilsen. Befann man sig staden Sala så hände det att stadsborna ibland rynkade på näsan åt oss ”bonn-ungar.”

Mina manliga förebilder i byn var förutom min pappa Curt och min morbror Arne, Ernfrid och Kalle i Jan-Lars, Manne och sönerna Åke och Rune i Jan-Ers, Elof och Ense i Tibblings och Martin och Stig-Gunnar i Tomts. Flera av dessa män var ungarlar. Männens syn på kvinnan var att hon kort och gott skulle vara ett ”rekorderligt fruntimmer.” Ett gott parti var om kvinnan hade med sig en hel del skog i samband med ett giftermål.

Att hitta förebilder utanför bygemenskapen var i mitt fall att fly in i fantasins värld. Jag hämtade styrka och mod genom ett flitig läsande av tidningen Fantomen. Min uppfattning var att om jag en vacker dag skulle lämna den omhuldande byn så måste man vara förberedd på alla faror som kunde dyka upp. Farorna skulle bemästras och man skulle helst vara oövervinnlig, precis som Fantomen.

De kamrater, som jag och min bror främst umgicks med, var Eje (Bergvall) och Hagabergs Leif (Pettersson). De gick i samma klass som mig. Eje var klurig och snabb som en vessla. Leif var duktig i huvudräkning och kunde allt om fåglar.

Hasse på heden (Johansson) och tjocke Stig (Wåhlgren) var något år äldre än mig. Hasse var duktig i skolan och så kunde han spela dragspel. Stig var lite överviktig och hade därför svårt med fysiska aktiviteter. Lasse (Högberg) gick i brorsans klass. Han var suverän på att kunna kasta långt. Han var överlägsen i grenen; kast med liten boll.

När jag för några år sedan, år 2002, städade en garderob i samband med ett arvskifte så låg ett litet brunt paket på en hylla. Paketet öppnades och inuti fanns en opolerad och sliten Fantomen-ring. Jag var inte sen att prova ringen på mitt långfinger och konstigt nog passade den fortfarande. När ringen sitter på plats börjar det bubbla upp minnen från mina pojkår. Jag är tvungen att sätta mig ned på golvet och hänge mig åt den minneskavalkad som spelas upp för mig. Min ett år yngre bror Ulf hittar mig sittandes på golvet och han bryter abrupt min fantasivärld genom att ryta i örat på mig.

”Nu går vi ned i köket och tar vi oss en jävel, för nu har vi klarat av en känslig del i arvskiftet.”

När jag nästa dag sätter mig i bilen för hemfärd bestämde jag mig för att skriva ned mina minnen ifrån pojkåren, främst för min egen skull. Men om Du vill så får du gärna vara åskådare eller deltagare i händelserna för nu förflyttar vi oss ett halvt sekel tillbaka i tiden och beger oss rakt in byns vardagsliv, som jag och min bror Ulf upplevde.

Kapitel 1

- Ett litet paket med
magiskt innehåll
kommer en dag med
posten

”Ringen har kommit, ringen har kommit,” jublar jag. Tänka sig att ståta med en Fantomenring och få den magiska kraft, som ringen gav, för endast två kronor och femtio öre. En helt ny värld skulle troligen öppnas för mig. Min bror öppnar samtidigt sitt paket, som innehöll en handvibrator. Denna vibrator satte igång att vibrera när man tog någon i hand. Vad det var för magi med denna apparat, vet jag inte, men jag skulle i alla fall troligen få magiska krafter av min ring och dessutom kanske ge bestående avtryck lite varstans. Vi hade beställt våra magiska saker från postorderföretaget Hobbyförlaget i Borås. På natten drömde jag om mitt kommande liv som innehavare av en Fantomenring. När jag klädde mig på morgonen och satte ringen på plats började det dyka upp funderingar om den här ringen. Om jag gör avtryck med min ring, sitter dödskallemärket kvar för evigt eller går märket bort efter ett tag. Fantomenringens märke, hade jag läst, bestod av små, små nålar, så när man slog till en skurk bildades ett ärr som följde skurken hela livet. När jag studerade min ring så hade den inga nålar. Det var viktigt att veta på vilket finger ringen skulle placeras. Den onda ringen skulle bäras på det högra långfinger och den goda ringen skulle sitta på det vänstra. Min bror är ivrig att prova sin vibrator, som med en ring sattes på ett finger och doldes i handflatan. Tillfället ges när Ernfrid i granngården kommer på besök. Ernfrid var ungarl och skulle snart ta över ansvaret för gården Jan-Lars. Han kom ofta på besök och hade alltid en nyhet eller en rolig historia att berätta.

”Hej Ernfrid, skall vi ta varandra i hand?” frågar brorsan

”Det var värst va du ha vurte artig,” säger Ernfrid.

”Ja, jag har fått en god uppfostran,” säger brorsan och sneglar på mor som står vid köksspisen. De tar varandra i hand och det surrar till.

”Va var det som kittlade till i handen,” frågar Ernfrid förvånat.

”Inte vet jag, men det kan vara min magiska kraft.”

”Har du gått sta´ och vurte magisk, pojkvasker,” frågar Ernfrid.

”Ser inte bättre ut, förr eller senare skall man väl blir det också,” filosoferar brorsan.

”Hur får man en sådan magisk kraft,” frågar Ernfrid:

”Ja, när man vrider medsols då fungerar det.”

”Jahaja,” konstaterar Ernfrid, och ber mor om en påtår kaffe.

Jag provade min ring och den passade perfekt. Nu gällde det bara att se till att ringen fungerade. Men vem skulle jag pröva den på, tänkte jag. Hur jag än letade i mitt minne så kom jag fram till att jag inte kände någon skurk eller någon jag tyckte illa om. Men hur skulle jag då kunna pröva ringens magiska kraft eller att kunna se att ringen gav ett bestående avtryck. För att verkligen kunna se avtrycket svärtade jag dödskallen på ringen. Jag funderade länge och väl och det enda offer jag i min desperation kom att tänka på var galten hos Jan-Lars. Jag vågade inte ens berätta för brorsan om vad jag hade för planer, utan smög ned till grisstian sent en kväll. Jag gick in i stian och där stod galten. Nu for tankarna genom huvudet. Var skulle jag klippa till den någonstans. I Fantomentidningen så kunde man se att dödskallemärket ofta syntes på offrens käke. Men var skall man sätta märket på en galt, tänkte jag. Jag måttade ett ordentligt slag i skinkan på galten och kände smärta i handen när jag träffade. Galten grymtade upprört. Jag hoppade ur stian för jag hörde någon komma in i grishuset, Det var Ernfrid som kom för att kvällsstöka. Jag hade hunnit gömma mig bakom ett plank. Ljuset tändes och Ernfrid fick syn på ett märke på galtens ena skinka.

”Fan i helvitte, jag stämplade ett idnummer där i går och nu är det helt plötsligt ett inpräntat dödskallemärke, frågar sig Ernfrid med ljudlig stämma.

Jag hade svårt att hålla mig för skratt då jag inte trodde att galten skulle berätta för Ernfrid hur märket hade kommit till. Några dagar senare stod jag och tjuvlyssnade utanför dörren hos Jan-Lars och

hörde att galten hade anmälts till slakt, troligen på grund av dödskallemärket. Nu måste jag nog berätta för dem att det var jag som klippte till galten så att han fick märket på ena skinkan. Men vad skall de tänka, en någorlunda välartad pojke i granngården, som helt plötsligt får för sig att spöa en galt. Det blir nog jag och inte galten som skickas till slakt, tänkte jag. Jävla ring, jag skulle nog försöka byta bort min ring mot hans vibrator. Brorsans magiska apparat verkade mindre riskfylld. Nu gällde det att rädda galten till varje pris. Jag textade med spretig handstil en lapp som jag på kvällen lade i brevlådan hos Jan-Lars. På lappen hade jag med spretig handstil textat "LåT GaLtEn LeVa".

Nästa dag kommer Ernfrid på besök. Brorsan ville ta honom i hand igen men Ernfrid avböjer detta erbjudande och klargör.

"Nu jädrar är det något mystiskt med våran galt. I förrgår var det ett jävla liv i gristian, och när jag går in till grisarna i stian får jag till min häpnad se att galten hade fått ett dödskallemärke på ena skinkan. Vi har resonerat på går'n om att skicka galten till slakt. I morse hittade jag den här lappen i brevlådan." Han läste upp texten, med darrande stämma. Det var min textade lapp.

"Vet du något om det här," frågar mor.

"Näää," ljuger jag

"Nu skall galtjäveln iväg i alla fall och det fort som fan," säger Ernfrid, och går hem till sig.

Några dagar senare kommer slaktbilen och jag såg galten fösas in i bilen. Den stackars galten skulle få en för tidig död på grund av min Fantomenring. Att min ring hade en magisk kraft hade jag nog på känn men det här ödet med galten, som ringen ställt till med, fick mig att fundera på vid vilka tillfällen jag vågade använda min ring. Jag kunde knappt sova på natten på grund av min illgärning. Dagen efter gick jag ned till Jan-Lars och erbjöd mig att få hjälpa till med allehanda sysslor.

"Kan jag åka och handla, hämta in ved, hugga ved," frågade jag.

Dom såg lite konfunderade ut över mina erbjudanden. Utan att få något svar gick jag bort till deras stora vedhög och högg ved som en galning. Jag gick in i stallet och gav de bägge nordsvenska hästarna

hö på förmiddagen, de fick vanligen hö på kvällen. Jag krattade grusgångarna, som vanligtvis gjordes vid högtidliga tillfällen. Inte ett ord hörde jag om galtens öde. Efter ett par arbetsdagar nere hos Jan-Lars kom farsan och hämtade mig och sa på sitt bryska sätt.

”Har du blivit sjuk, pojke, för du är ju på fel gård och jobbar,”

Vi går hem till Lassas. Utan ett ord går jag upp till mitt rum, lade mig på sängen och begrundade vad jag ställt till med. Jag hoppades att nästa tillfälle, att prova ringens magiska kraft, skulle dyka upp.

Hösten hade gått över i vinter och det hade snöat i ett par dagar. Det var den första advent år 1951. På eftermiddagen, när det hade börjat skymma, gick hela familjen upp till Österlings handelsbod vid stora vägen för att se och uppleva årets juls skyltning. Vi tittade på skyltningen varje år och jag var helt betagen av det som utspelade sig inne i affären. Det var alltid ett par tomtar som slog in paket och julpyntade. Vinkade tomten så vinkade man tillbaka. Ett modelltåg, lastat med julsaker, åkte runt inne i affären. Tomtebloss tändes i julgranen och vacker julmusik hördes från en högtalare som var uppsatt utanför ingången till affären. Vi tyckte att juls skyltningen i vår by var en av årets största händelser. Dagarna gick och det hade blivit luciadagen. Helt plötsligt såg vi en samling vitklädda figurer som kom till byn. De flesta hade strutar på huvudet och en hade tända ljus, som satt i en krans ovanpå huvudet. Mor förklarade att det var ett luciatåg, som kom till byn. Jag tyckte inte att de liknade något tåg. Men det hette luciatåg sa mor, och fråga mig inte varför. Jag stod och funderade en bra stund på detta med att ha ljus på huvudet, skulle det inte vara bättre att ha dem i handen för att lysa upp vägen. Figurerna sjöng hela tiden och sjöng så högt att det ekade mellan husen. Jag kunde höra att man sjöng om en dräng som hette Staffan, som arbetade med något i stallet. Vår dräng Sixten höll reda på vår häst Dover i stallet, men Sixten höll inte på med några konstigheter och inte gick vi och tackade för att han skötte om hästen. Sixten fick sin dränglön, som var tio kronor i veckan, och enligt far så var det bra betalt. Dessutom fick han mat och husrum. Efter att ha stannat till vid varje gård kom luciatåget slutligen in på vår gård. Vi radade upp oss på farstukvisten för se och höra och ganska snart fick jag lyssna på sången om Staffan igen. Jag blev lite smått irriterad på tjetet om hur denne Staffan skötte om stallet. Då sneglade jag på Sixten och ruskade lite på huvudet. Sixten var dock så betagen av sången att han inte ens tittade åt mitt håll. Jag och min bror förflyttade oss lite närmare denna församling för att se och höra lite bättre. Ytterst stod en

pojke med en strut på huvudet samt någon sorts penningbörs i handen. Vi tittade lite förundrat på den här gossen.

Mor hade berättat för oss att han kallades för Judas med pungen. Jag tyckte att det var ett konstigt namn. När vi stod där och glodde på varandra började den där Judas göra grimaser åt oss. Han höll på en bra stund med detta ofog. Vi blev mer och mer irriterade över hans tilltag. Sinnet rann över hos oss så vi gjorde honom uppmärksam på att vi ville gå bakom stugknuten för att reda ut ofoget. Judas följde snällt med, men väl bakom knuten, där ingen såg oss, fick han en ordentlig omgång med stryk. Dagen efter framåt förmiddagen kom mor och haffade mig och min bror, och sade.

”Hur kan det komma sig att jag hittade en tillknycklad strut, en massa små pappersstjärnor på marken samt en bit vitt tyg?”

”Har ni pojkar varit inblandade på något sätt,” frågar mor

”Näaa det har vi inte,” ljuger vi.

”Har ni eller har ni inte varit inblandade?” frågar hon nu med en hög och bestämd stämma.

”Jo lite inblandade var vi i gårdagens batalj, men det var i rent självförsvar. Vi tyckte att det var på sin plats att spöa upp den där Judas för att han var dum och gjorde grimaser åt oss.”

”Men, det är hans roll i luciatåget att göra så.”

”Vadå för roll,” frågar brorsan upprört.

”Han var dum den jäveln så därför fick han spö.

”Ja ni pojkar, säger mor uppgivet, er blir jag inte riktigt klok på. Hur jag än försöker uppfostra er som en god mor, så händer det här.”

”Nu får jag skämmas och framförallt ni får skämmas.”

”Ni borde åka hem till pojken och be om förlåtelse för ert dumma tilltag.”

”Aldrig i livet, säger brorsan, att jag åker hem till den där Judas, bara namnet han är döpt till säger allt, hur fan kan man heta Judas.”

”Judas förrådde Jesus för 30 silverpenningar,” klargör mor.

”Där ser du, han hade nog de pengarna i penningbörsen. Hade jag vetat att den där Judas hade varit dum även mot Jesus då hade jag tagit fram käppen och spöat honom.”

”Du,” säger jag till brorsan, ”Jesus har varit död i snart två tusen år, det har vår lärarinna berättat om.”

”Åh fan, det har jag glömt,” säger brorsan i sitt upprörda tillstånd.

”Nästa år, om luciatåget kommer tillbaka till oss i byn, får ni stå och titta i köksfönstret, för ute får ni inte vara,” klargör mor.

De äldre i byn hade berättat att man förr i tiden satte ut julstänger och julruskor några dagar före julaftonen. Julruskan sattes vid vägen, vid grinden och i dynghögen. Ju kvistrikare ruskan var desto bättre skulle skörden bli året därpå. Julruskorna ersattes under 1800-talet med julgranen. Julgranen placerades inomhus. Under julhelgen skämtade man med varandra. Det kunde hända att någon från grannhuset kom och kastade in en halmdocka. Då tog någon dockan och sprang till granngården och kastade den tillbaka igen.

Hemma på Lassas så började julförberedelserna redan i början av december. Julmaten skulle förberedas. I byn fanns det en outtalad regel att under hösten gårdsslakten skulle ske vid olika tidpunkter. När man i en gård slaktat en gris och gjort mat av det mesta på grisen så fick man gå till de övriga gårdarna med mat-, som kallades slaktsmaka. Allahanda rätter med skinka och korv tillagades. Fläsk och korv kunde rökas i byns gemensamma rök nere vid Tomts. Jag och min bror åtog oss gärna att gå ut med vårt slaktsmaka. Det var naturligtvis uppskattat i gårdarna. Även när man bakade så gjordes det matpaket, som man delade ut hos grannarna. Paketet kallades för bakbulle. Korkmattorna i huset skurades och fernissades. Ladugården och stallet gjordes i ordning med nytt strö på golvet för alla djuren. Ett par dagar före julafton höggs julgranen, som alltid var bättre och finare än den senaste. Lutfisken, som lutats av i mjölkrummet, togs in och en vitsås tillreddes till fisken. Lutfisk tyckte jag inte om men man skulle äta det på julafton, predikade mor. Högen av julklapps-paket växte under granen. Det var alltid ett mysterium att denna hög försvann på julafton och paketet kände vi sedan igen i tomtens julesäck. På natten till julaftonen hade det kommit mycket snö och det var bara börja skotta så att vi kom fram till byvägen. Först på förmiddagen kom plogbilen och höga snövallar blev det efter vår smala bygata. Vi gick till ladugården och julstökade hos korna. De fick en stor tilldelning av foder samt nytt strö på golvet. Vår häst Dover ryktades och i hans svarta man satte vi lite julglitter. Spiltan gjordes

ren och nytt strö lades på golvet. Krubban fylldes med havre. Hönsen och kalkonerna fick en extra tilldelning av kraftfoder. På eftermiddagen, när det började skymma, började vi spana ut mot bygatan. Ögonblicket när jultomten kom med julesäcken på släden var alltid oförglömligt. Jultomten hade också en stor jullykta på släden. Tomten tog säcken på ryggen och jullyktan i ena handen och kom in till oss. Tomten tog av sig pjäxorna innanför dörren, vis av förra årets malör. Jag kunde konstatera att tomten hade röda strumpor på sig. Förra året kom tomten och knackade på köksdörren, mumlade något om snälla barn och när det första steget skulle tas på det skinande blanka köksgolvet halkade tomten och trillade omkull på golvet. Lite snö under pjäxorna åstadkom tomtens fall. Omtöcknad låg vår tomte på golvet medan ivriga barnahänder delade ut klapparna utan någon notis om den avsvimmade tomten. När julklappsutdelningen var klar började tomten visa livstecken och efter ett glas glögg med lite starkt i så kom tomten med nöd och näppe upp på benen och vinglande iväg med den tomma säcken. God jul hör vi tomten viska fram på sin vingliga färd tillbaka till skogen. Vi bad till gud att tomten skulle repa sig och komma tillbaka nästa julafton.

Årets tomte, som påminde om den som kom förra året, men vi var inte säkra, kunde till och med förhöra oss om vi varit snälla under året som gått.

”Har ni inte varit snälla mot mor och far då blir det inga klappar,” klargör tomten.

Vi kunde höra att tomtens röst påminde väldigt starkt om Birgits i Jan-Lars, men vi var inte säkra.

”Jag har i alla fall varit snäll,” säger brorsan innan jag hinner öppna munnen.

”Jag har varit snäll mot mor och far och så har jag kastat sten på tuppen bara en gång, medan han där, och pekar på mig har kastat sten på tuppen minst hundra gånger.”

Jag blev upprörd över denna förfärande beskyllning. I min upprördhet märkte jag knappt att min bror och jag har fått var sitt paket av tomten. Paketerna var ganska mjuka och lika stora i omfång. Vi hade sneglat på dessa paket ett par dagar under granen men det var stört omöjligt att gissa vad det kunde vara i dem. Vi öppnade

paketet samtidigt och både jag och min bror kunde konstatera att vi hade fått var sitt par boxhandskar.

Tomten fortsatte julklappsutdelningen och under tiden har vi satt på oss boxhandskarna. I min upprördhet över att brorsan hade ljugit på mig om stenkastningen på tuppen så måttade jag ett markeringsslag mot honom. I samma ögonblick böjde sig tomten ned för att plocka upp ett nytt paket ur säcken. Då tomten tyvärr befann sig mellan oss tog slaget på ena kinden och vår utsatta tomte föll över min bror, som chockades av tomtens närgångenhet. I detta tillstånd erkände brorsan att det var han som stenat tuppen minst hundra gånger. Efter detta lilla tumult återgick tomten till att dela ut resten av paketet. Pappa fick ett par tofflor, en ny slips, och en ny rakhyvel. Mor fick ett nytt nattlinne, en ny handväska och läppstift i olika röda kulörer. Jag och brorsan fortsatte vår boxningsmatch. I ett avgörande ögonblick ser jag i ögonvrån att han siktar in sig på ett slag mot min käke, jag hukar mig och ger honom en riktig pärla på hakan. Han liksom jag blir förvånad över träffen, vi tar av oss handskarna och fortsätter julfirandet med den övriga familjen. Vår batalj på julaftonen var vår första och sista med boxhandskarna. Jag tyckte också det var helt värdelöst att ha handskarna på mig när jag nu bar min Fantomenring. Hur skulle jag kunna ge bestående avtryck med min ring med en tjock vadderad handske på handen. Tomten delade ut de sista paketet till mig och brorsan. Vi visste nästan vad det fanns i paketet. När vi öppnade dem var det var sitt par nya skridskor av märket Östblads. Vi hade varit avundsjuka på Hagabergs Leif, som fick sina "Östbladare" förra julen.

"Nu jävlar kan jag slänga mina gamla spiskrokar, halvror och begagnade helror," jublar jag.

När tomten hade lämnat oss och vi hade tackat föräldrarna för de fina klapparna gick jag upp på mitt rum och gömde boxhandskarna längst inne i garderoben. Redan på juldagen cyklade vi ned till ishockeyrinken, som låg nere vid anstalten i Salbohed. Det var en helt annan känsla att åka på ett par nya hockeyror. Det kändes nästan som man svävade fram på isen. Vi var snart ett helt gäng, så att vi kunde dela upp oss och spela i två lag. Delningen av lag gick till så att alla fick slänga sin klubba i en gemensam hög på banan.

Två lagledare utsågs som varannan gång sk rinnade ut och hämtade en klubba. Då man ville få ihop ett eget lag, som var så bra som möjligt, så visste man alltid vems klubba som låg på isen. Då brorsan och jag var ganska duktiga slapp vi tillhöra "slasken". Slasken var de spelare som ratades och fanns kvar på slutet i samband med en lagdelningen. Lagledarna ville inte ha någon från slasken i sitt lag, men var till sist ändå tvungna att ta hand om dem som blivit över.

”På lördag skall vi ha bystämma hemma hos oss så då måste det vara lugnt och städat här i huset när gubbarna kommer,”
klargör farsan vid frukostbordet en morgon.

På lördagsmorgonen vid elvatiden kallade Tomts Martin till mötet. Han blåste i det stora kopparhornet, som alltid användes när man budade till bystämma. En efter en kom gubbarna och satte sig till bords i salen. Salen i huset var ett rum som bara nyttjades vid lite mer högtidliga tillfällen. Mor hade dukat upp med kaffe och bullar. Jag och brorsan hade gömt oss bakom dörren in till pigkammaren. Vi såg åldermännen en efter en ta plats runt bordet. Det var Bernard Melin, Ernfrid Svedlund från Jan-Lars, Manne Thalén från Jan-Ers, Elof Tibbling, Evert Sjögersten, Tomts Martin och farsan. Prosten Nils Gustafsson var också kallad och dök snart upp i sin Opel Kapitän. Bilen parkerade han på gårdsplanen nedanför ladugården. Gubbarna ställde upp sina literbuteljer på salsbordet och hällde upp. Ernfrid tog i vanlig ordning fram sin Apricot Brandy och hällde upp den gulbruna drycken. Bernard Melin drack inte sprit, religiös som han var.

Prosten Gustafsson var mycket älskad på bygden. Hans predikningar var ofta gripande och teatraliska. Jag såg fram emot att få honom som min konfirmationspastor. Nils hade berättat att han i sin ungdom valde mellan yrkena att blir präst eller skådespelare. Det är nästan samma yrke hade han nämnt men han valde prästycket. Nils medverkade ofta i teaterspel på orten samt i de årliga Himlaspelen. I detta stycke spelade han ”Vår herre.” Punkterna på dagordningen gick man snabbt igenom och godkändes utan invändningar. Jag hann uppfatta att det handlade om vägunderhåll, underhåll av den gemensamma bastun samt återuppbyggnad av Smäcken, som var namnet på bron över ån. Denna bro förkortade gångfärden till kyrkan med cirka en halvmil. En sista punkt handlade om vad man skulle göra åt allmänningarna i byn. Prosten Nils tog till orda.

”Nu när jag ser att den välsignade spriten står på bordet får jag väl börja min predikning, ” säger han roat.

Åldermännen, som hade korkat upp flaskorna och börjat ta de första suparna, avvaktade vad som komma skulle.

”För min del får det bara bli ett glas idag för jag har lite bråttom tillbaka till kyrkan för jag skall viga två brudpar nu på eftermiddagen, ”säger Nils och fortsätter, ” jag har två kollegor som träffades för några veckor sedan. När de hade pratat en stund så säger den ene.

”Jag tror att djävulen har gjort sitt intåg i min kyrka, jahaja säger den andre, för mig är det precis tvärtom. Det har inte varit en enda djävul i min kyrka de senaste söndagarna.”

Gubbarna runt bordet vrider sig av skratt. Min bror börjar fnissa så jag är tvungen att lägga min hand över hans mun så att vi inte skulle bli avslöjade där vi stod bakom dörren. När Nils tar till orda igen kryper vi närmare dörren för att inte missa något.

”Som avslutning i min predikning så vill jag berätta om slaktare Jönsson som i kyrkan vittnade om att han blivit frälst. Förr slaktade jag kor och hästar men igår slaktade jag djävulen, ” sa Jönsson inför församlingen.

”Jahaja, ” sa Edvin som satt på första bänkraden, ”då var inte så konstigt att det smakade fan om körven i morse.”

Med dessa ord så reste sig Nils och tackade för sig och åkte tillbaka till kyrkan. När punkten på dagordningen, som handlade om underhåll av byvägen, så mumlades det runt bordet att vi gör väl som vanligt. Grusvägen sladdas av ett par gånger per år och så sköter Ernfrids bror Martin om snöplogningen. När man kom till punkten underhåll av bastun, så sa Manne

”Ä fäl bäst och gå ner och titta på vattentanken så vi sir mé egne ögon vad som skall lagas.”

Gubbarna reste sig och tog kopparhornet och flaskorna med sig. Jag och brorsan smög efter på behörigt avstånd. Brännvinsflaskorna gömdes undan lite diskret i ena bakfickan eller innanför rocken.

”Jag tror Elof har blivit på pickalurven, ” sluddrar grannen Evert.

Elof har svårt att hålla balansen när han gick de cirka hundra meterna ned till bastun.

Väl framme vid bastun var det ingen av gubbarna som klarade av att gå nedför den branta trappen till pannan. Evert, som verkade vara minst berusad, klarade tre trappsteg men gav sedan upp.

”Vi få fäl si om duscharna fungerar istället,” föreslår Manne. Jag och min bror kikar in genom fönstret för att se vad som försiggår. Gubbarna skruvade på vattnet och provar och ingen av dem har torra kläder på sig efter denna kontroll. Elof, som är både fullast och blötast, började nu surna till ordentligt och ryckte åt sig kopparhornet för att troligen reda upp gamla oförrätter.

”Lungen tedde,” (lugna ned dig) säger Evert. Kopparhornet flög genom luften och som tur var så träffas ingen utan hornet hamnade med en kraftig duns i den masonitklädda väggen i omklädningsrummet.

”Ja nu har sme’n jobb igen, som han alltid brukar få efter en bystämma,” sluddrar Manne. Elof kördes hem i en skottkärra och de andra gubbarna raglade hem. Punkten om allmänningen fick i vanlig ordning tas upp på nästa bystämma. Vi tog med farsan och kopparhornet och vandrade hem till Lassas.

Vid frukostbordet en morgon berättade farsan att han låg efter med vårbruket så han ville att vi grabbar skulle elda och göra i ordning bastun kommande lördag. Vi hade aldrig fått detta förtroende förut så med viss stolthet sträckte vi på oss och meddelade

”Inga problem det klarar vi.”

”Kom ihåg att björkveden ligger på höger sida i Tibblings vedbod. Se sen till att kärringarna är ute ur bastu klockan två för då kommer gubbarna. Kom också ihåg att ta fram liggaren, ni tar tio öre för byborna och tjugofem för ”utom-bysarna”. Sätt också en balja under tanken för det läcker lite vatten.

Vi skötte om eldningen i pannan och kontrollerade då och då temperaturen i bastun. Det skulle vara minst sextiofem grader hade vi lärt oss. Vi fick beröm för att vi skötte om bastun som riktiga karlar och vi hann själva basta framåt kvällen. I bastun avhandlades alltid hur veckan hade varit; för mycket regn, för lite regn, hur lite man fick betalt för mjölken, säden och skogen, hur dyra gödningsmedlen blivit. Fruntimmer var ett annat ämne som alltid diskuterades. Ungkarlarna i byn var alltid öppna för att få tips om nya knep för att attrahera det motsatta könet. De var dock besatta av en stor portion stolthet. Hade man en gång blivit nekad en dans, så gjorde man inget mer försök att bjuda upp. Man ska inte krusa, var det allmänna omdömet.

”Di där karruga stockholmarna, Janssons, som köpt gården i Skogbyn, blir nog aldrig några riktiga bönder,” konstaterar Elof. ”Igår glömde han kyla mjölken, så han lär nog inte få så mycket betalt. I måndags fick han punktering på ena framdäcket till traktorn och sedan dess står den för han vet inte hur man lagar däcket. Förra året höll han på att stryka med då han fick hela lasset med sädeskärvar över sig. Han blir nog aldrig nå ´n riktig bonne, han Gösta.”

”Tänka sig att Grafströms Yngve har vurte kär och fått ett fruntimmer,” säger Jan-Ers Åke. ”Yngve, Ense och Stig-Gunnar åkte upp till Avestaparken i förra lördagen. Yngve,

som inte kan dansa, vågade språka med ett kvinnfolk som han såg invid dansbanan. Tro på fan, dan efter tar han traktorn och åker upp och hämtar henne. Hon bor nu på gården hemma hos Yngve.

”Varför tog han traktorn, som är en gammal Ferguson, och åkte upp till Avesta. Det är ju minst sju mil att köra fram och tillbaka,” frågar sig Ernfrid

”Du, dom har ju ingen bil. Har han frågat har han kunnat få låna våran Renault CV 4,” genmäler Jan-Ers Åke.

”Inte fan kan man väl hämta ett fruntimmer med en bil som har svansmotor,” skojar Elof .

”Då är våran nyinköpta Hillman mer ståndsmissig att åka i.” Elof vänder sig till Åke Melin och säger.

”Eran Ford Anglia har väl inte gått att åka i för då hade väl de blåst av vägen vid det där draghålet uppe i Hedåker.”

Åke svarade inte på detta utan gick ut från bastun och ställde sig i duschen ute i tvättrummet. När diskussionerna om bilar var som intensivast skruvade Ernfrid upp ångan i bastun så att det blev alldeles dimmigt. Jag, som satt på den översta laven, var tvungen att så fort som möjligt förflytta mig ned till den nedersta avsatsen. Jag fick pikar och några rapp med björkriset på min väg ned. Att få några slag med björkriset innebar att man fick kraften inpiskad i kroppen, sades det, men att det skulle svida så förfärligt för att få denna kraft, var det ingen som hade berättat för mig.

Vi åt lunch vid det runda köksbordet hemma på Lassas. Det bjöds på stekt fläsk och potatis. Mor hade lyckats steka fläsket så det var så där lagom knaperstekt och gott. Efter lunchen så dukades det av och vi reser oss ifrån bordet. Från köksfönstret kunde vi se att Svartån hade svämmat över till rekordnivåer denna vår. Åns enorma utbredning varje år var ett naturfenomen som vi var förundrade över. I byn märkte vi att det på våren alltid kom bilar med okända människor. De stannade och med kikare studerades det rika fågellivet, som alltid uppstod i samband med översvämningarna.

”I år blir det nog ingen odling på Nötmyran,” säger pappa,
”jag tror inte det hinner att torka upp ordentligt i år.”

Jag och min bror tackade för maten gick ut och tog ekan och rodde ut på ån. Vår flatbottnade eka var förtöjd nästan hemma vid stugknuten. När ån återgick till sin normala storlek låg ekan nere vid Smäckens brofäste, nästa en kilometer från vårt bostadshus. Vi vittjade ett nät som vi satt ut, och fångsten blev en mört två stora abborrar och en gädda.

”Det är konstigt att här vi har satt nätet brukar vi ha en hässja på höstkanten,” sa brorsan.

”Ja, det är jävligt konstigt att ån ena stunden är en liten bäck och i nästa stund är det ett hav som breder ut sig, men så är det ju varje år,” konstaterar jag.

Vi såg många sångsvanar, änder och gäss på ån. Storspovens ihärdiga drillande kände vi igen. Hela den översvämmade ån verkade sjuda av fågelliv. Vi såg många lador som vi bara såg taket på. Vi tog sikte på en lada, som stod halvt under vatten, och rodde in med båten.

”Konstigt att ro inne i en lada, sa jag. Vi är nog de enda på jorden som åker båt i en hölada.”

Vi fortsatte vår båtfärd in i Melins björkskog. Det kändes överkligt att glida fram med båt mellan björkarna. Vi tog tag i en björk och gav båten fart. Vid nästa björk kunde vi skjuta iväg båten åt ett helt

annat håll. Vattendjupet var cirka en och en halv meter inne
björkskogen.

Dofterna i byn var annorlunda när ån var översvämmad. Lukten
var en blandning av surt gräs och våta träd. Skimret i vattnet, när
kvällssolen gick ned, var bedårande. Jag satt ibland i timmar och
nöjt av de olika kontrasterna när man tittade ut över åns enorma
utbredning.

”Skall vi slänga i gäddan för jag är så jävla trött på inkokt
gädda med äggsås,” frågar brorsan.

”Nej vi måste nog ta hem gäddan för farfar kommer snart på
besök och han älskar ju gädda och abborre. Farfar känner sig
nog ensam för att han kommer ofta på besök nuförtiden. Har
du tänkt på att vi har bara farfar kvar. Mormor och farmor
har vi ju aldrig sett och morfar hann vi knappt lära känna för
han dog strax efter det att vi flyttat från farfars gård i
Hörnsjöfors till honom i Hedbo. Kommer du ihåg när vi fick
ta farväl av morfar när han låg i sin kista ute i
drängkammaren. Usch va´ mor grinade när hon rörde hans
kalla hand. Farfars fästmö Amy har ju också dött nu, så det är
inte så konstigt att han känner sig ensam. Jag tror att han vill
flytta ner till oss eller också vill han att vi flyttar upp till
honom i Ockelbo.”

Vi rodde tillbaka och förtöjde ekan. När vi kom hem ville mor att
vi skulle rensa fisken. Några dagar senare kommer farfar. När han
satte sig till bords och såg att det skulle serveras gädda lyste han
upp och uttryckte sin förtjusning. Även denna gång stannade han
några dagar hos oss. Varje dag ville han att vi skulle ro ut på ån och
fiska. Han verkade njuta av roddturen. När dagen för avresan kom,
gjorde vi i ordning ett fiskpaket med abborre och gädda, som farfar
fick med sig.

Några dagar senare stötte vi ihop med Ense på bygatan. Han
frågar oss om vi ville ta hand om hans kanot, som han hade byggt
under vintern. Kanoten, som levererades som en byggsats, hade
han beställt från Åhlén och Holm i Insjön.

”Ska du inte ha kanoten själv då,” frågar vi.

”Jodå, men jag tycker att ni har större glädje och nytta av den och fråga mig inte vad jag vill ha betalt för den för jag tar inte emot några pengar.”

Vi blev överlyckliga över Enses erbjudande. Vi hade följt hans bygge under hela vintern. Mycket tid gick åt att sätta ihop skrovet och slutligen spänna över linneduken.

Duken dränktes in med linolja och så målades kanoten några gånger med en vit färg. Sittbrunnen, som var vadderad i bakkanten, var målad i blå lackfärg. Paddeln var tillverkad i kvistfri furu och hade märket Max inbränt på bägge halvorna.

”Passa er när ni provar kanoten på Svartån, nu när den är översvämmad,” påpekar Ense

”Det är lätt gjort att det blir revor i skrovet, när det är så mycket stängselstolpar som finns precis under vattenytan.”

Kanoten bars ned till ån för den första premiärturen. Jag lyckades vid premiärturen köra över en stolpe, som fanns precis under vattenytan. Det blev en lång reva i kanoten som vattenfylldes ganska raskt. Som tur var bottnade jag och kunde släpa den vattenfyllda kanoten i land. Ense bistod med hjälp när revan lagades. När kanoten återigen var i åkdugligt skick fick vi en lektion i hur man gör eskimåsvängar. Ense instruerade oss att tippa runt, och med hjälp av paddeln skulle ekipaget kunna vändas. Paniken var nära när man satt upp och ned i kanoten och höll andan. Efter mycket träning så gick vändningarna bättre och bättre. Vi bestämde att använda kanoten under det stundande kräftfisket. Med kanotens hjälp kunde man snabbt och ljudlöst glida in och gömma sig i den täta vassen, när man hade vittjat några kräftburar. Vi rös av förtjusning vid tanken att med kanotens hjälp skulle vi kanske fördubbla den första kvällens skörd av kräftor.

Vi hade fått en hemlig inbjudan att komma till den gamla nedlagda skolan. Skolbyggnaden låg på höger sida om byvägen när man skulle upp till stora vägen. På en lapp stod det nedklottrat att vi skulle bilda en byliga. Stoltheten var stor hos oss för att få ingå in i en byliga. Ligan skulle heta Hebovargarna, stod det skrivet med en spretig handstil. Självklar ledare, som hade utsett sig själv, var Benke. Han var några år äldre än vi övriga och hans självklara ledarskap fick inte ifrågasättas, för då kunde man troligen åka på stryk. Vi gjorde oss i ordning och jag kontrollerade flera gånger att jag hade min Fantomenring på mig. Den satt på det högra långfingret, som den skulle.

När vi går bygatan fram frågade brorsan

”Varför skall vi ha en byliga, Salbohedarna som vi skall kriga mot, har inte gjort oss något ont, eller vad säger du?”

”Nja,” säger jag, ”dom har visserligen inte gjort det men det kanske är bra att ha en liga. Det skrämmer nog upp andra bybor också, så att de inte vågar på oss.”

”Vet du om Lasse Högberg skall vara med i ligan?”

”Nej, det vet jag inte,” säger jag.

”Är han med då vill inte jag vara med i ligan,” klagör brorsan.

”Varför då,” frågar jag?

”Vet du om det skall vara tjejer med i byligan, för då kan jag nog tänka mig att vara med.”

”Det vet jag inte,” säger jag.

Vi anlände till den gamla skolan. Benke tog emot oss och pekade var vi skulle sätta oss i lokalen. Benkes morfar var bosatt i den ena änden av skolan. Jag tänkte på att Benke en gång hade sagt att det enda som driver morfar framåt var ”brakskitånga”. Vad det var för sorts drivkraft frågade jag aldrig. Gubben var alltid på dåligt humör. När vi klev in i skolsalen såg vi Lasse, Eje, Hagabergs Leif, Hasse på heden och tjocke Stig. Benke hade funderat ut hur vi skulle sitta så han pekade ut var jag och brorsan skulle slå oss ned.

Jag såg att brorsan rynkade på näsan, troligen därför att det inte fanns några tjejer med och så satt Lasse där med en viss stolthet i blicken.

”Död åt Salbohedarna,” ryter plötsligt Benke.

Nu skall vi sätta dom jävlarna på plats, så att de vet vilka som bestämmer på bygden.”

”Ska vi döda dem, ” frågar Stig.

”Jajamänsan, ” genmäler Benke.

Jag hade placerats näst ytterst vid det avlånga bordet medan tjocke Stig satt längst ut mot kanten. För att ha plats att visa några tänkbara mordredskap hade Benke lyft undan en stor fin urna och ställt den vid bordsändan bredvid Stig. Att vi skulle ge oss i kast med att döda hade lagt sordin på stämningen. Vi gick ju i skolan och idrottade med Salbohedarna så inte kunde vi bara gå ut och ta död på våra kamrater.

”Vi skall radera ut dom jävlarna från jordklotet,” skriker Benke i falsett.

Han visar upp några redskap vi skulle använda, en usel pilbåge, två knölpåkar och en gammal hammare med trasigt skaft. Nu hade även jag börjat tvivla på om jag skulle vara med i ligan och funderade på hur jag skulle kunna dra mig ur.

”Jag kan låna älgstudsaren av farsan, ” säger jag.

Benke blev för ett ögonblick helt mållös.

”Farsan fällde förra året två älgar med ett enda skott,” spär jag på med.

Hasse på heden gömde nu ansiktet i händerna och började grina. När Benke funderade på hur han skulle återfå initiativet så upptäckte jag att Stig vilade på armarna med knutna händer i en rak linje mot urnan. Nu eller aldrig, tänkte jag, och låtsades fumla så att jag kom åt Stigs ena armbåge, med följd att urnan föll i golvet och gick i tusen bitar.

”Vad fan gör du, ” skriker Benke, ”nu får du allt betala för urnan, och den är inte billig ska jag be att få tala om. ”

”Det var inte jag som gjorde det utan han.” Stig pekar på mig.

”Sitter du och skyller på honom nu också, hur fan har det gått till, för han sitter ju innanför dig. Du tror väl inte att jag är dum va, nu får du vara så god och betala.”

Stig snyftar och hävdar återigen att han inte gjort något och att han inga pengar har. Urnans kras i golvet och det ljumma intresset för ligan, trots utlovad älgstudsare, fick Benke att ge upp bildandet av Hebovargarna.

”Ni är odugliga hela bunten, klargör Benke. Jag tänker då inte leda er i några ärofyllda bataljer utan nu upphör ligan och därmed basta.”

Vi reste på oss och gick hem. Jag tittade på min Fantomenring och hade nog hoppats på att ligan skulle bli till för att få prova ringens magiska kraft. Samtidigt var jag glad att vi slapp ut och kriga mot de andra byarna. Ringen hade jag kanske ingen nytta av just nu när ligan inte blev av men jag hoppades att nästa tillfälle snart skulle dyka upp för att pröva ringens magiska kraft.

Benkes pappa Anton och mor Vera drev Österlings handelsbod, som låg efter stora vägen. Vägen heter egentligen Kopparbergsvägen, men det var det aldrig någon i byn som sa. Benke hade berättat för oss att det fanns karbid att köpa i affären. Karbiden användes till karbidlampor. När vatten hälldes på de gråa spröda stenarna bildades en gas. Gasen tändes och det blev ett skarpt vitt sken. Det fanns flera gårdar i socknen som inte hade elektricitet så dom köpte karbid till sina karbidlampor. Benke tipsade oss om att man kunde lägga lite karbid i en tom målarfärgsburk, göra ett litet hål i botten, spotta på stenarna och sätta på locket. Efter en stund tände man en tändsticka som sattes mot det lilla hålet och med en kraftig smäll flög locket all världens väg. Vi skakade ur ett par kronor ur spargrisen och cyklade upp till affären få att införskaffa lite karbid. Mor hann ropa till oss att handla en stor sill, som skulle tillredas till kvällsmat.

”Be att få skriva upp sillen, ” ropar mor.

När vi kom in i affären meddelade vi att vi skall be att få handla en stor sill och lite karbid.

”Sillen skall skrivas upp men karbiden skall vi betala vi kontant,” klargör vi.

”Sillen får ni själva hämta ute i oljebo´n. Vi har precis fått hem en ny silltunna.”

Vi gick ut till bo´n och lyckades få upp en stor fet sill ur tunnan. Det luktade fränt i bo´n. Dofterna var en blandning av bensin, olja och salt. Vera vägde sillen, den slogs in och skrevs upp i boken.

”Åsså skulle vi ha lite karbid också,” upprepar vi.

Vera granskade oss uppifrån och ned. Vi ljög om att det lyste så dåligt i lampan på farstubron så man knappt hittade in i huset. Vi tänkte prova om det lyser bättre med karbid. Vera nöjde sig med denna förklaring och vi cyklade hem med den inslagna sillen och vårt lilla karbidpaket. Hemma på gården hittade vi en tom målarfärgsburk, som vi slog ett hål i botten på.

”Du, var skall vi skjuta någonstans, så att inte mor och far hör något,” frågar brorsan.

Jäklar tänkte jag, nu gäller det att hitta en lämplig plats. Jan-Ers utedass låg lite avsides så vi knallade ner dit med burken och tändstickor. I ett stenröse bakom dasset ställde vi burken som vi hade spottat i och satt på locket. Vi hittade en torr trädgren som vi fick att brinna i ena änden. Den brinnande grenen sattes mot botten av burken och snart small det, så att både jag och brorsan blev lomhörda. Efter en stund ser vi en kvinna öppna dassdörren och vingla ut. Hon har underbyxorna nere vid fotknölarna och håller en tidning över huvudet.

”Jävlar, väser brorsan, ” det är ju Signe, gammelmor i Jan-Ers.

”Fan också, att hon satt på dasset.”

Den gamla kvinnan vinglade över vägen i riktning mot bostads-
huset. Tänk om hon sett oss, hur skall vi kunna förklara vad vi hade sysslat med. Jag förbannade mig själv att vi inte hade kontrollerat att det satt någon inne på dasset.

”Du, snyftar brorsan, ” om hon får reda på att det är vi som skjutit då får vi nog aldrig mer smaka på hennes goda fläskpannkakor.”

Signe tillagade byns godaste pannkakor och vi kunde känna på långt håll när hon gräddade pannkakorna. Vi visste ungefär när de hade ätit klart. Vi gick ned och knackade lite försynt på ytterdörren. Nästan alltid var det Ingegerd som kom och öppnade. Vi frågade om vi kunde få gå med överbliven pannkaka till deras höns. Det fanns alltid några bitar över, men så fort dörren stängdes, så slank bitarna ned i våra magar. Hönsen blev alltid utan gårdens egen fläskpannkaka. Vi levde i ovisshet några dagar, men en dag träffade vi sonen Rune på bygatan.

”Du Rune, vi tyckte att vi hörde en riktig smäll nere hos er häromdagen?”

”Jo, kan ni tänka er, Signe kommer in i huset efter ett besök på dasset, helt paralyserad, vettskrämd och lomhörd. Hon ville veta varför det hade smällt när hon satt på utedasset. Jag har ingen aning om varför det hade smällt, meddelade jag Signe. Jag var dock tvungen att gå ut till dasset och leta efter några spår, som kunde förklara varför det hade smällt. Jag

hittade absolut ingenting. Signe spände ögonen i mig och frågade.

”Säg mig min son har jag hört en smäll eller har jag drömt.”

”Du har hört en smäll, meddelade jag Signe. Och varför smäll det, frågade Signe mycket irriterat.

Jag tänkte att jag måste få slut på morsans frågor så jag drog till med att det kanske var ärtsoppan som var explosiv. Innan jag hann förklara för henne att det var ett skämt hade hon hållt ut soppan bakom stugknuten.”

Ordningen i byn var återställd. Veckan efter den stora smällen stod jag och brorsan återigen på deras farstubro och erbjöd våra tjänster som leverantörer av fläskpannkaka till deras hönsgård.

Det knackade på dörren hemma hos oss tidigt en lördagsmorgon. Ernfrid kom på besök och han var mycket bedrövad.

”Vad är det,” frågar vi.

”Evert Larsson har hängt sig,” säger han sorgset, ”dom hitta ´n hängd uppe på skullen.”

I byn har man hört att Evert hade grubblat en längre tid och hasplat ur sig massa konstigheter, om evig lycka, om att vara gudfruktig, Guds son Jesus, om att få ett evigt liv i himmelen.

”Vad tror du han fått det ifrån,” frågar farsan.

”Kan inte tänka mig annat än att dom har proppat i honom det här på de årliga tältmötena,” säger Ernfrid. Du vet dom som kommer varje år och brukar slå upp det stora tältet ovanför Bergvalls,” säger Ernfrid.

”Men vad fan skulle de vara bra för att gå och hänga sig, Evert var ju i sina bästa år,” säger farsan.

Jag och min bror åhörde det hela och vi visste att om några veckor så skulle ”missionarna” dyka upp igen. Vi kontaktade Lasse Högberg, Eje, Hagabergs Leif, tjocke Stig och Hasse på heden om att sätta stopp för fortsatta möten i vår by. Det verkade ju inte så bra att åhöra predikningar och sen gå hem och hänga sig, roligare kunde man ju ha, menade vi. Sent en torsdag kommer sällskapet och predikningen skulle ske på fredag kvällen. På kvällen strömmade folk in i tältet och vi fanns också på plats väl förberedda. Vi delade upp oss, några placerade sig framför ingången och några bakom tältet mitt emot ingången. Forsiktigt lossades några tältpinnar i den bakre delen. Med lottens hjälp blev Lasse den som skulle utföra gärningen enligt vår uttänkta plan. Vi hade gömt vår kilremsdrivna Huskvarnamoped i ett buskage nära tältet. Vi hängde på Lasse en peruk och satte på honom en vit rock, som vi hade lånat av handlare Österling. En sista smörjelse med sirap på kilremmen, och så startades moppen som blårokte något fruktansvärt. Upp med tältduken och så for Lasse in genom tältet och jag skrek så mycket jag orkade:

”JESU ANKOMST, håll i hatten.”

Lasse sladdade bredvid talarstolen, puttade till talarstolen med följd att pastorn damp i backen. Efter väl förrättat värv for ekipaget ut i andra änden av tältet. Vi lättade lite försiktigt på tältduken och det var en blå tjock rök inne i tältet. Folk satt som förstenade men en efter en började de hosta och harkla sig. Efter utförd gärning förflyttade vi oss snabbt till fotbollsplanen, som låg i närheten. Moppen gömdes, vi slet snabbt av rocken och peruken på Lasse och förvandlade honom till målvakt. Vi fick både se och höra folks kommentarer när de flydde ut ur tältet. Gummorna Augusta och Anna gick dock lugnt ut och när de passerade oss hörde vi Augusta säga.

”Tänk att Jesus äntligen har kommit tillbaka till vår jord och till på köpet kom han in till oss i tältet. Men usch vad det lät om honom och så släppte han rök omkring sig.”

”Ja, säger Anna och dessutom har han gått sta´ och köpt sig en moped, som han åker omkring på, det tycker jag är konstigt, man blir aldrig klok på människor nu för tiden.”

”Människor, säger Augusta frågande, det var ju Jesus som uppenbarade sig i tältet.

”Ja det är ju sant, ”genmäler Augusta

Några dagar senare blev vi kallade till fjärsman Aldéns kontor, ty ett anonymt vittne hade skvallrat att det var vi som hade utfört illdådet. Gubben Aldén, var en sträng man och han spände ögonen i oss och sa att vi var anmälda för att vi hade vanhedrat guds församling och guds utsända sändebud.

”Ja och vi var lärjungar till Jesus, när Jesus själv uppenbarade sig i tältet,” förklarade Hasse på heden.

Hasse var äldst av oss och var den som kunde lite om den kristna historien.

”Kan ni då förklara då för mig hur pastorn och predikstolen utan vidare kunde falla ned på backen, ”frågade Aldén.

”Hade jag inte fått punka på framdäcket så hade den där olyckan aldrig behövt hända, för då hade det varit raka spåret genom tältet,” förklarade Lasse trovärdigt.

”Men snälla vän, hur kunde du och mopeden hamna i tältet över huvud taget,” frågade Aldén med ett triumferande leende på läpparna.

” Jo, jag brukar snedda över ängen när jag skall åka och hämta mjölk hos Johanssons. Den där kvällen hade någon jävel ställt ett stort tält över körbanan, därför blev det som det blev,” ljög Lasse.

Vid det här laget hade ögonen på Aldén blivit alldeles svarta och han var mycket upprörd. Han klargjorde för oss att bakom vårt grova brott måste det finnas någon annan orsak, berätta, berätta, vädjade han.

”Ja, det räcker med att Evert hängt sig. Vi vill inte ha de där guds utsända här någon mer gång, hoppas fjärsman förstår oss.

”Vi vill inte, vi vill inte, upprepade vi när vi går ut ur huset. Vi blev inte bestraffade, men i gårdarna tisslades det länge om vårt tilltag. Mor och far frågade aldrig oss om denna händelse. Vi kunde dock konstatera att vi i fortsättningen ej fick några besök av predikanter och tälmmötena upphörde troligen för gott i vår by.

Första lördagen i augusti så skulle den första olympiaden gå av stapeln i byn. Vi hade inspirerats till detta evenemang genom att några av oss hade hälsat på diskuskastaren Åke Hedwall uppe i Hedåker. Åke var svensk mästare och hade representerat Sverige i Berlin-olympiaden 1936. Åkes mor berättade att Åke hade bett henne stryka två skjortor till honom utan att tala om för henne vad han skulle resa någonstans. Hon får veta detta när hon på radion hör att Åke kastar diskus i finalen på Olympiastadion. Vi också fick veta av henne att denna olympiad var Hitlers stora maktdemonstration. När vi kom hem frågade vi mor och far om denne Hitler. De berättade att han och nazisterna hade gjort världen mycket illa. När mor berättade att de där nazisterna hade döds-kallen som symbol blev jag mycket förbryllad.

”Hade dom Fantomenringar, frågar jag

”Vet inte, men på deras flaggor hade de ibland döds-kallar. Jag tog genast av mig min ring och stoppade den i byxfickan för jag ville inte ha något samröre med Hitler och hans nazister. Jag började mer och mer fundera på om min ring verkligen hade någon magisk kraft. Jag tänkte för mig själv att jag får nog i fortsättningen välja mina tillfällen när jag har den på mig. Vi hade ingen Hitler i byn. Den ende som vi kom på som skulle kunna vara en Hitler, var Benke. Han ville bli ledare för byligan som inte blev av, och i spelen ville han inte delta för han skulle krossa oss övriga deltagare i varenda gren, som han uttryckte det. Vi hade satt upp lappar lite här och där som berättade om detta stora evenemang. Nu skulle det avgöras vem som var en värdig mästare i byn. Jag hade tränat några veckor inför denna tävling. Jag hade kommit över en tunn bok, som beskrev hur Gunder Hägg tränade. Träningsprogrammet, som fanns beskrivet i boken, följde jag slaviskt dag för dag. I boken framgick det att Gunders far hjälpte till som tidtagare. Till sin hjälp hade en väckarklocka. Jag övertalade farsan att ta tider med en väckarklocka när jag sprang min runda.

”23.42” basunerar farsan ut när jag gick i mål hemma på gårdsplanen efter den sista träningsrundan.

Det som förbryllade mig var att minutvisaren saknades på väckarklockan, så jag blev lite imponerade av att farsan ändå kunde se tiden så exakt.

”Det är drängjäveln som snott visaren,” säger farsan och slänger in väckarklockan i drängkammaren när vi kom hem. Dagen kom då invigningen skulle ske av Hebo-olympiaden. Tjocke Stig, bedömde vi inte skulle vara något hot i någon gren, fick förtroendet att inviga olympiaden. Han utsågs också till funktionär och domare i alla grenarna. Invigningen skedde vid vår mjölkpall som också skulle utgöra prispall vid prisutdelningen. Priset, som olympiamästaren skulle få, hade vi tiggat oss till. Det var den minsta tennpokalen, som morfar och vår ardennerhäst Dover hade vunnit i travtävlingar på isbana. Vi bestämde att OS-mästarens namn skulle ristats in på pokalen. Hasse på heden bedömde vi hade en läsbar handstil så han fick äran att göra graveringen.

”Härmed förklarar jag...va fan då förklara,” muttrar Stig, och med dessa ord så var spelen invigda. De var en Lasse Högberg i högform. Hasse på heden var så koncentrerad att han inte svarade på tilltal. Eje hade knappt sovit de sista nätterna, och så var det jag, brorsan och Hagabergs Leif. Den första grenen var spjutkastning. Här infriade Lasse sitt favoritskap och vann överlägset. Nästa gren var trehundra meter hinder. Hinderbanan startade vid vår dynghög fortsatte över en bit över åkern, tog sedan av över byvägen. Vid passagen över vägen hade vi ställt en sågbock invid ett överfyllt lerdike. Banan passerade förbi utedasset fortsatte sedan med en lång raksträcka, som avslutades med att banan gick upp invid brygghuset sedan rakt över en stor vedhög och över vägen igen och avslutades vid dynghögen.

”På era platser, färdiga, gå.”

Fältet drog i väg med Hagabergs Leif i spetsen. Alla deltagare klarade av att hoppa över sågbocken utom Lasse. Han trasslade in sig i bocken och han och bocken trillade ner i lerdiket. Jag sneglar bakåt och då hör jag tjocke Stig basunera

”Ingen får hjälp ´n för då blir det diskning, och drunknar han så stryker jag hans seger i spjutkastningen.”

Efter en bra stund kravlar sig Lasse upp ur diket och klafsar iväg efter oss men han är långt efter.

När vi tar av vid bryggghuset så börjar kalkonerna, som är inhägnade i närheten, kackla och föra ett förfärligt oväsen. Hasse på heden blir så rädd att han helt plötsligt vänder och springer åt andra hållet. Han krockar med Lasse i kurvan vid bryggghuset. De tumlar runt och blir osams.

”Slagsmål är tillåtet, ”meddelar tjocke Stig, som sett hela händelsen, ”men ni måste komma i mål vid dynghögen för att ni skall bli godkända.”

Hagabergs Leif vinner i överlägen stil med brorsan på andra och jag på tredje. Inför den tredje grenen så bestämde tjocke Stig att Lasse och Hasse på heden, som fortfarande var gramse på varandra, skulle spolas rena från all lera.

”En funktionär måste kunna se vilka OS-deltagare som är med, annars kan ju vem som helst smyga sig in i tävlingen, ” klargör tjocke Stig.

Den tredje grenen var stavhopp. Vi hade hittat en smal fin stöv hos Jan-Lars, som fick duga som stav. Det blev genast problem med Lasse i stavhoppet, för han släppte staven i backen några meter innan ställningen och hoppade höjdhopp över ribban. Lasses förklaring var att han inte klarade av att släppa staven när han passerade ribban. Min första grenseger var ett faktum. Höjden uppskattade tjocke Stig till mellan en och en halv meter till två meter. Hans uppskattning berodde på att han hade råkat bryta av tumstocken i sin iver av att tillrättavisa Lasse hur man skall hoppa stav i en olympiad. Sista grenen var längdhopp uppe vid Tjörnbacken, där tjocke Stig hade hittat en lämplig bana. Banans egenhet var att hoppgruppen liknade ett grustag med en skarp lutning nedåt. Någon avstampsplanka behövdes ej, det räcker med mitt ögonmått, förklarade tjocke Stig. Han hade inför den sista grenen hunnit hem och hämta en ny tumstock. Eje är först ut att börja hoppa. Tjocke Stig mäter upp längden till nio meter och tjugofem centimeter.

”Va i helvitte det måste vara världsrekord för han negern från Amerika har ju bara hoppat lite över åtta meter, piper Eje.

”Han negern från Amerika heter Jesse Owens, ” klargör jag.

Nu uppstod en allmän palaver bland OS-deltagarna. Hade ett nytt världsrekord sett dagens ljus i vår lilla by. Tjocke Stig fick i uppdrag ta reda på hur man meddelade ett sådant här fantastiskt rekord.

”Du har väl mätt riktigt, ”frågar Hagabergs Leif, ”för annars kanske rekordet aldrig blir godkänt.”

”Det är riktigt mätt, ”förklarar tjocke Stig, men börjar nu tvivla på sitt ögonmått då han inte kunde redogöra för var avstampet hade skett någonstans.

”Skall vi, eller skall vi inte rapportera rekordet, ” frågar Hasse på heden oss övriga.

Tjocke Stig ville nu avgå som funktionär. Vem skall då bli funktionär frågade vi, för vi hade inga åskådare till hjälp trots all annonsering vi hade gjort inför tävlingarna.

”Vem har vunnit OS i byn, ” frågar vi tjocke Stig, som var hungrig och ville gå hem och äta.

”Det är nog Lasse, ” säger han.

”Men va fan han kom ju aldrig i mål i hinderloppet och så hoppade han höjd i stället för stavhopp. Inte kan väl han ha vunnit.”

Nu hade tjocke Stig börjat vandra hemåt och vi övriga satt kvar vid längdhoppbanan och fantiserade om att Eje ändå trots allt hade slagit ett fantastiskt världsrekord. Vi andra ville inte ens göra ett försök att hoppa, för det skulle bara förstöra glädjen kring Ejes nysatta rekord. Någon slutlig OS-segrare kunde vi inte få fram så att vi avslutade olympiaden med att återlämna pokalen och var och en gick hem till sig för att förbereda det stundande kräftfisket.

Vid frukostbordet en morgon frågar mor hur det går för oss i skolan. Min bror och jag hade med nöd och näppe klarat av småskolan i Salbohed och hade nu börjat i folkskolan uppe på Åsen. Det var en skola med B-klasser så vår lärarinna Sara hade två klasser samtidigt, så att jag och brorsan satt i samma klassrum.

"Fy fan va gröten smakar bra idag, " konstaterar brorsan för om möjligt leda in samtalet på något annat ämne.

"Jaså smakar den bra, men jag vill veta hur går det i skolan, " klargör mor bestämt.

"Jo det går väl så där. Owe fick skäll av lärarinnan igår och så skall han vara med i en pjäs."

"Fick du skäll?," frågar mor

"Ja, jag fick skäll för Ulf bara hade två rätt på provräkningen. Lärarinnan tyckte att det var jag som skulle se till att han gör sina läxor hemma."

"Men varför hade du bara två rätt på provräkningen?"

"Jo, det skall jag be att få tala om. Pennudden gick av när jag räknat två tal och jag hade ingen lust att inför alla gå fram till katedern och vassa pennan."

"Berättade du det för lärarinnan?"

"Nä, det hann jag inte förrän hon började skälla."

Mor såg fundersam ut och ville nog egentligen inte veta om det var sanningen som berättades. Hon tänkte en lång stund på brorsans förklaring. Tystnaden bröts när hon började fråga om skolpjäsen.

"Men vad glad jag blir att du får spela med i en pjäs. Ni pojkar brås ju på mig för ni kan varken sjunga eller spela något instrument. Tänka sig att vi kanske till slut får en skådespelare i slakten," säger hon drömmande.

"Vad skall du spela för något eller vilken roll skall du ha i pjäsen?"

”Jag skall spela en kantarell, och jag behöver varken prata eller sjunga för jag skall bara stå och se ut som en kantarell, ”förklarar jag.

”Skall du verkligen spela rollen som en kantarell, ”frågar mor mycket besviket.

”Ja, jag skall ha en kantarelldräkt på mig och se ut som en svamp, som vill bli plockad, ”förklarar jag.

Jag ser på min mor att hon är besviken över den obetydliga rollen jag hade blivit tilldelad. Jag själv tyckte att det var en roll som passade mig perfekt.

Farsan hade bestämt att det skulle det slås hö på åkertegen, som låg nedanför huset i riktning mot Svartån.

”Märkvärdigt att poliser sätter upp avspärningar utanför tomten, ”säger farsan.

”Oh herregud, vad kan ha hänt, frågar mor ängsligt. Det måste ha skett något riktigt förskräckligt för annars skulle det inte vara så många poliser här. Tänk om någon har blivit mördad, usch vad hemskt. Det kanske är Salaligan, som har varit framme igen.”

”Nä dom är inburade för gott, ”säger farsan, ”så dom kan det inte vara.”

Jag tittade ut genom köksfönstret och kunde se ett stort metallföremål nere på åkern. Farsan hämtade kikaren och säger.

”Nej nu jävlar har en ”flygande tunna” landat på åkern. Då har piloten missat rejält för dessa flygplan håller till vid flygflottiljen i Uppsala.”

Vi frågade farsan vad en ”flygande tunna” var för något.

”Jo, flygplanet heter egentligen J 29 och är ett stridsflygplan som tillverkas i Sverige, ”förklarar farsan initierat. Jag gick ut och såg att polisen från Sala hade spärrat av ett stort område runt planet. Avspärning var bevakad av ett antal polismän kunde jag se. Jag frågar en polis vad som hade hänt med piloten. Han svarar inte. Försöker med nästa uniformsklädda man, inte heller där något svar. Jag gick in igen och i köksfönstret hade man den bästa utsikten för att se planet. I kikaren kunde jag se att det lilla planet var oskadat och lutade

med ena vingen stöttande mot marken. En lång fåra i marken vittnade om att planet hade buklandat.

Det metallglänsande planet med den trubbiga nosen hade ett stort runt märke på sidan samt ett nummer målat på det stora stjärtpartiet.

”Fasen också,” utbrister far, ”nu får vi planera om slåttern och ta tegen uppe vid Lindkvistens istället. Ni får dra lott om vem som kör hästen och vem som kör traktorn.”

Jag drog en nitlott så det var bara att spanna för Dover framför slåttermaskinen. Brorsan var mäktigt stolt att han fick köra traktorn, en Fordson Major. Vi tog med oss femlitersflaskan med svagdricka. Svagdrickan, som vi alltid köpte, var tillverkad av Sala Ångbryggeri aktiebolag. När vi skulle började slåttern så började Dover uppträda lite konstig. Troligen kände han på sig att traktorn var en konkurrent, så han satte en väldig fart med följd att jag hela tiden fick småspringa efter slåttermaskinen. När vi hade slagit vår del av åkern, så hade brorsan ett varv kvar. Jag kunde se på Dovers kroppshållning att han var stolt. Det var som om han ville visa att han fortfarande var duglig på gården.

När vi åt lunch en dag berättade farsan att nu skall vi införskaffa en frysbox, för nu skulle det bli slut med allt insaltande, syltande och konserverande av mat. Efter några veckor anlände ett stor vit box med en separat motor. Motorn skruvades fast i en ställning utanför huset ty den förde ett förfärligt oväsen. Eftersom det ständigt var fel på motorn såg jag och brorsan fram mot besök av reparatör Kalle Karlsson. Kalle kunde trolla bort enkronor, som sedan togs upp ur blomvasen eller rockfickan. En gång när vi satt med ryggen mot köksdörren stod plötsligt Kalle i köket utan att vi hade sett eller hört dörren öppnas.

”Hur har du kommit in?” frågade jag.

”Jag trollade mig rätt igenom dörren,” sa Kalle.

Brorsan, precis som jag, satt som ett frågetecken, men jag kunde inte låta bli att gå och titta på dörren. Det var ett lite hål i den påspikade masonitskivan längst ned, så jag frågade.

”Har du verkligen smugit dig genom det här lilla hålet,”
frågar jag.

”Jajamensan, sa Kalle triumferande

”Hur skulle jag annars ha kommit in.

Vi var stumma av beundran över Kalles konster.

”Kan du inte trolla så fanskapet till frysbox fungerar någon gång,” hasplade farsan ur sig vid ett tillfälle.

Vi tyckte att det var ett grovt påhopp på Kalle, vars trollkonster inte lät så förbaskat som den där motorn. När frysboxen hade fungerat under en längre tid hade en del av förra årets kräftskörd av flodkräftor från Svartån frusits in. Far, som också ville skämta men på sitt sätt, bad fjärsman Aldén komma på besök en vecka innan årets kräftpremiär. Aldén kommer in i köket och ser att det är uppdukat med några upptinade kräftor.

”Låt dig väl smaka,” säger farsan roat.

Aldén, stirrar storögt och säger att tjuvfiske av kräftor kan rendera upp till två års fängelse och jag får inte i mitt ämbete befatta mig med tjuvgods.

”Ja, sa farsan, då får jag väl krypa ner i den här då,” och öppnar locket till frysboxen. Aldén stirrar storögt ned i boxen och ser några kilo infrysta kräftor. Utan att säga ett ljud satt han på sig rocken och gick ut ur huset med raska steg: Han satte sig i sin gamla Volvo och med en rivstart åkte han från byn. Jag och min bror tyckte inte att det var något lustigt med att lura fjärsman Aldén på det där viset. Farsan skrattade många gånger åt hans skämt med Aldén. Vi tyckte det var löjligt, ty för oss var det Kalles trollerikonster som vi alltid såg fram emot. Årets största händelse i byn var det årliga kräftfisket. Månaderna innan premiären förbereddes fisket med att laga trasiga burar och håvar samt att fiska bete. Betet, som huvudsakligen var mört sumpades. Fiskarna togs upp från sumparna samma dag som premiären den sjunde augusti klockan sju. Var och varannan dag rodde jag och brorsan vår flatbottnade Svartåeka ut till de mjärdar vi hade satt ut. Farsan hade byggt en ny eka inför årets premiär. Den var byggd i granfuru och var målad med grön kuprinol för att tåla rötan. Den mesta fisken fick vi i Melins bäck, som mynnade ut i ån bredvid våra ägor. Dagarna innan premiären var det en invasion i byn av fiskelystna släktingar och vänner till oss bybor. I trädgårdslanden odlades det mycket dill, för det skulle vara rikligt med dill i kräftlagen. Receptet till 1 kg kräftor såg ut så här:

2 ½ l vatten, ¾ dl grovt salt, 1 stor knippe dillkronor utan stjälkar 2 sockerbitar, 1 dl öl. Lagen kokades upp och skulle sedan sjuda i 10 min med kräftorna ilagda.

”Håvarna, det är lagom för stadsborna, de kan stå där i vassen och vifta med håvarna, sa alltid farsan.

Jag och min bror visste att farsan menade att stadsborna med sina håvar fick ett par tre kräftor, medan vi i våra burar kunde få tjugo eller kanske ibland trettio kräftor. Vi gjorde som vi alltid gjorde, vi trädde ett starkt snöre genom ett tiotal burar, som i vardera änden bands fast i en stör, som slogs ned i åkanten. Nu var det betat och klart, ner med burarna till ån samt en väntan på att det magiska klockslaget skulle komma. En viktig regel var att man höll sig på sina ägor, som i vårt fall var cirka hundra meter längs efter ån. Mor hade berett kräftlagen och ställt en stor kastrull på vedspisen i

köket. Vid åttasnåret på kvällen vittjades burarna för första gången, sedan fort hem med kräftorna och i med delikatesserna i den stora kitteln.

Framåt niosnåret avnjöts den första skörden av våra fina Svartåkräftor. Dagarna efter premiären levde byn upp med kräftkalas i var och varannan gård. Det kom uppköpare som tävlade med varandra att ge så lite som möjligt för våra fina kräftor. Några dagar efter premiären sent en kväll var det dags att prova kanoten på ån. Vi hade fått en cykelkärra att dra kanoten på. Vi la försiktigt i kanoten för det fanns folk nere vi ån. Jag skulle göra premiärturen med farkosten. Jag glider ut på ån, hör några som kommer med ekan, och kvickt glider jag in i vassen och gömmer mig. När kusten är klar så börjar jag med paddeln känna om det fanns något rep med burar att ta tag i. Ganska snart så känner jag ett rep och får upp den första buren med ett tiotal kräftor i. Jag vittjar snabbt buren och släpper ned kräftorna i kanoten. Får upp nästa bur och vittjar även den buren. Nu hör jag årtagen av ekan, som kommer tillbaka. Återigen glider jag in i vassen och gömmer mig. Det är två män i ekan och den ene får syn på mig och kanoten i vassen.

”Va, fan inte behöver du var skraj för oss, ”säger han som sitter i aktern. ”Och nog finns det plats för oss bägge i ån, trots den är smal så här års.”

”Är du ute och motionerar, ”

”Aj, aj, aj, aj, ”gnyr jag.

Jag hade fått ett kraftigt nyp av en kräftklo i ena vaden. Jag välter med kanoten och männen drar upp mig i ekan och tar kanoten på släp till brofästet vid Smäcken.

”Inte blev du väl rädd för oss, vi är inte farliga, ” säger han som ror.

När jag hade tömt ut vattnet ur kanoten så hade alla tjuvfiskade kräftorna försvunnit. Brorsan och jag drar hem kanoten igen och lägger den bakom huset. Vi bestämde att i fortsättningen inte använda kanoten för kräftfiske.

Jag och brorsan började bli intresserade av tjejer. Mor och pappa hade ibland sagt till oss att ni blir nog också ungarlar, som de flesta männen i byn. Med ungarlar förstod vi att det betydde att man inte bodde ihop med någon kvinna. Vi började oftare och oftare gå längs bygatan och kika lite i smyg på Sjögerstens jäntor, Berit och Gunilla. Dom var väl inte riktigt i vår smak, men det var nära till dem, så de fick väl duga, tyckte vi. Jäntorna skvallrade för sin mor Asta att vi stod och kikade på dem med jämna mellanrum. Asta blev mer och mer irriterad över våra tilltag så en dag står hon och passar på oss. Brorsan drar iväg över stock och sten och Asta efter. Asta hade nästan hunnit upp brorsan när han skulle krypa under stängslet vid Jan-Ers. När Asta är på väg att få fatt i brorsan vrider han på huvudet, blinkar med ena ögat och säger.

”Hej raring.”

Asta, som gett sig sjutton på att fånga in brorsan, blir helt mållös och stannar. Brorsan kryper under taggtråden, och vi sammanstrålar på byvägen.

”Så där hanterar man fruntimmer, som Jan-Ers Rune brukar säga,” meddelar han världsvant.

”Nej vi får nog fan vänta till att sommarungdomarna kommer till byn. Gud va snygg hon är Monia, hon skall även denna sommar bo hos Margareta på heden.”

”Men hon är ju många år äldre än oss,” säger jag.

”Det spelar väl ingen roll med några år hit och dit, är man kär så är man.”

Vi fick veta att granngården Melins för första gången skulle få en sommarflicka. Vi går flera dagar i väntans tider och så dyker hon upp. Hennes moster Ellen ringer till mor och säger att nu cyklar sommarbarnet ned för att träffa era pojkar. Mor berättade detta och vi gick ut på gatan för att ta emot henne som de goda gentleman vi var.

”Hej, jag heter Gudrun och kommer från Snavlunda,” säger hon glatt,”

”Vad heter ni?”

Vi presenterade oss och studerade i smyg Gudruns reaktion.

”Varifrån kommer du, sa du?” frågar brorsan plötsligt.

”Snavlunda och det är en liten ort som ligger i Närke.”

”Va sa du, Snavlunda, kan man bo i ort som heter Snavlunda? Går ni omkring och snavar där, eller vad gör ni?”

”Nej, vi går inte omkring och snavar,” svarar hon.

”Vad är det där för grej som hänger på ditt halsband,” frågar jag,

”Det är ett kors, för att jag är med i baptiströrelsen.”

”Vad är baptister för några,” frågar vi.

”Jo, vi är religiösa och tror på vuxendop när vi blir troende.”

”Vad har du på fingret, är det inte en ring med en dödskalle på?” frågar Gudrun

”Jo det är en Fantomenring och idag är det den goda ringen för den sitter på mitt vänstra långfinger,” förklarar jag.

Jag såg att Gudrun stirrade på ringen, men frågade inte om varför det var den goda ringen just idag. Vi var lite förbryllade över det hon hade berättat, först att hon bodde i Snavlunda och sedan att hon också var religiös. Vi fick nog vara på vår vakt om Gudrun skulle dyka upp igen.

”Nu måste vi gå och ge hästen hö,” sa vi och traskade raskt iväg till stallet.

”Vet du om det smittar, det där med att vara religiös,” frågar brorsan.

”Nej det vet jag inte,” säger jag.

”Du, då får vi nog passa oss. Farsan har berättat att är man religiös får man inte svära och hur fan skall det gå om man inte får prata.

”Nej jag tycker att mor får ringa till tant Ellen och skylla på att vi inte har tid att träffa Gudrun. Mor kan ju säga att vi måste jobba i skogen varje dag föreslår brorsan.

Mor ringer till Ellen och meddelar att hennes söner måste arbeta i skogen.

”Va fan,” säger jag till min bror,” har du inte kunnat hitta på någon bättre anledning att inte träffa Gudrun.”

”Ja, du sa ju ingenting så det får väl bli så då.”

Vi gjorde upp priserna med farsan. Vi skulle få tre kronor för en två meter barkad timmerstock, och fem kronor för varje nedsågat träd.

”Ni kan börja uppe vid Lindkvistens och såga upp de redan nedtagna träden och sedan barka dem,” säger farsan.

Vi sätter igång redan nästa dag och för att det skall se trovärdigt ut när vi passerar Melins tar vi med Dover.

”Varför skall ni ha hästen med er,” frågar farsan.

”Jo, för vi vill ha tio kronor för varje lass vi släpar fram till vägen,” förklarar vi.

”OK” säger farsan.

Den ende som var glad varje dag var Dover. Han slapp att släpa timmer och han hade hur mycket frodigt gräs som helst att beta av. När det varit stekande hett i en vecka bad vi få slippa jobba i skogen. Farsan beviljade oss ledigt men påpekade att det fanns mycket uppsågad ved att hugga på vedbacken.

”Fan att man aldrig får vara ledig. Det är jämnt ett slit på gården,” säger brorsan.

”Jo, nog är det så, fyller jag på med.”

”Mjolkprovningssmannen Bengtsson kommer i morgon,” berättar farsan, när vi sitter vid frukostbordet.

”Han skall ta de vanliga proverna på mjölken blir kvar hos oss till i övermorgon för sen åker han till nästa ställe.”

Bengtsson kom alltid åkandes på en motorcykel med sidovagn. Han hade alltid en lustig strut framför ansiktet när han åkte på sin motorcykel.

”Nu får ni inte jäklas med Bengtsson, som ni gjorde förra gången han var här,” säger mor.

”Vad gjorde vi då,” frågar jag och brorsan intresserat.

”Jo, ni blandade lite vatten och zinkvitt pulver i ett av hans provrör.”

Då Bengtsson inte hade något sinne för humor var det på vippen att han underkänt hela våran mjolkproduktion.

”Näää, vi ska inte ställa till något trassel,” säger vi, ”men på ett villkor och det är att vi slipper sitta vid matbordet när han äter.”

Han äter så sakta och så låter det om honom när han andas.

”Ja, ni får väl slippa då,” säger mor
Bengtson kom nästa dag, tog sina prover och rabblade provresultat för farsan på kvällarna. Bengtsson verkade älska sitt jobb och han njöt av varje procentsats på fetthalten i mjölken, som han presenterade. När Bengtsson åkte sin väg fick vi beröm av mor och far för att vi hade varit skötsamma.

Sommarlovet hade börjat. Det skulle bli skönt att få vara ledig i några månader. Jag skulle förverkliga en dröm jag haft en längre tid. Jag skulle bygga en träkoja. Hur kojan skulle kunna se ut hade jag sett i en film med Tarzan. Platsen för bygget hittade jag ovanför det igenväxta grustaget uppe vid Tjörnbacken. Här hittade jag fyra högväxta granar på lagom avstånd från varandra. Detta skulle bli platsen där jag skulle bygga och inreda min egen bostad. Virket till kojan stal jag från ett virkesupplag, som fanns i ett lider i närheten. Bräda efter bräda spikades upp och bygget resulterade så småningom i två våningar. Två ratade fönster med karm från växthuset hemma på gården fick duga till kojan. De sattes upp på var sin långsida. Taket fixades till med en stor korrugerad plåt som jag hittade på skrotupplaget i byn. En dörr tillverkades för den nedre våningen. Låset till dörren blev ett bortmonterat lås från mormors gamla cykel av märket Svalan. Man tog sig upp från den nedre till den övre våningen genom ett fyrkantigt hål i ena änden. Jag var stolt över bygget, som också kompletterades med en liten utbyggnad ut mot grustaget. Från denna plats lades långa tjocka breda plankor, som sattes fast i gran efter gran i en cirkel. Man kunde komma tillbaka till uteplatsen när man hade gått varvet runt. Då det var förenat med livsfara om man ramlade ner så satte jag upp tjocka rep mellan granarna. Plankorna och repen doldes väl. Jag fick en hisnande känsla i kroppen när jag gjorde en första promenad på min toppstig. Solstrålarna strilade in bland granarna. Jag såg några ekorrar som jagade varandra i träden. Grantopparna hade rikligt med kottar. Det doftade granbarr och kåda. Det var en fantastisk känsla att gå från det ena trädet till det andra. Jag hade klättrat mycket i granar och lärt mig åka kana nedför grenarna. Jag provade på detta sätt att snabbt ta sig ned vid den sista granen. Med kroppen vänd inåt mot stammen bar det utför. Farten stoppades upp genom att man grabbade tag i varannan eller var tredje gren. Jag klättrade upp i kojan igen. Från kojan kunde jag se byvägen och

Melins från den ena sidan och från den andra sidan kunde man skönja Lindbergs hus.

Det var inte mycket man kunde spana efter ty det hände absolut ingenting på dessa gårdar eller efter vägen. Mor och far undrade vad jag höll på med där uppe vid Tjörnbacken så jag kände mig tvungen att erkänna mitt pågående bygge. Mor blev förtvivlad när jag på fullt allvar förklarade att jag skulle bosätta mig där uppe när bygget var klart. Jag fick lov att inreda kojan med ett par soffkuddar, som fick duga som säng. Morbrors gamla vevgrammofon fick jag också ta med mig. Jag var mäkta stolt när jag inredde kojan med dessa attiraljer. Det fanns bara en enda stenkaka till grammofonen. Jag vevade upp och satte på skivan "One o'clock jump" med Count Basie. När mässingsnålen anbringades, och ett raspande ljud med pianoklink hördes ur högtalaren, tystnade fåglarna i omgivningen. Den här grammofonen kanske inte passade in i vildmarkslivet, men jag tyckte ändå att lite fin musik i naturen kunde väl aldrig skada. Då djuren troligen inte hade hört sådan här musik så kanske de behövde vänja sig, filosoferade jag.

"På torsdag skall jag övernatta i kojan," klargjorde jag hemma.

Mor var förtvivlad över detta konstaterande men sa:

"Ångrar du dig är det bara att komma hem."

Jag satte på mig ringen och mor skickade med mig ett täcke och en flaska saft och nybakta vetebullar. Jag filade till mässingsstiftet till grammofonen och satte på skivan innan jag gick och la mig. När skivan gått klart somnade jag ganska raskt. Mitt i natten väcks jag av ett hiskeligt skri. Jag flyger upp ur min säng och ser en fasantupp nedanför kojan. När fasanen ser mig ger den upp ett ännu värre skri och springer en bit och flyger sedan iväg med tunga vingslag. Jag är både skärrad och rädd när jag kryper ner under täcket. Jag kunde inte sova resten av den här natten. På morgonen går jag hem till Lassas och äter frukost som vanligt.

"Hur har natten varit i kojan," frågar mor.

"Bra," ljuger jag och går upp till mitt rum och lägger mig.

Jag sover hela förmiddagen. När jag vaknade så låg jag och funderade på om jag verkligen skulle bosätta mig i min koja. När jag uppenbarade mig i köket framåt eftermiddagen berättade mor att min bror rymt hemifrån. Han blev så upprörd över att han inte fick

ha finskorna på sig när han skulle ut till vedboden. Han klargjorde för mor och far att han skulle rymma och aldrig mera komma hem igen.

Mor berättade att hon iakttog hans flykt upp i riktning mot Tjörnbacken. Hon såg att han satte sig ned bakom den närmsta busken vid vägens infart. Hans vita linlugg syntes då och då bakom busken. Mor kände sig lugn då han inte var så långt hemifrån. Efter någon timme hade han tröttnat på livet som flykting och traskade hemåt igen. Med stolta och bestämda steg kom han in på gården och såg vår katt Sessan gå över gårdsplanen. Mor och far satt vid trädgårdsbordet och spritade ärtor.

”Har ni den där gamla kattjäveln kvar än,” konstaterar brorsan.

”Ser inte bättre ut,” säger farsan.

”Skall vi åka och bada i Lindsjön,” frågar brorsan, som snabbt ville glömma sitt kortvariga rymningsförsök.

”Ja,” säger jag och vi cyklar iväg till sjön.

I omklädningsrummet träffar vi Hagabergs Leif, som också var sugen på ett dopp denna varma sommardag. Vi hade gjort några små hål för att kika på när tjejerna bytte om. Den enda flickan som bytte om på damernas avdelning var Märta. Hon var piga på Bodagården. Märta visste om vårt kikande så hon var elak nog att stoppa papperstussar i hålen. Det var varmt i vattnet. Näckrosorna var talrika efter strandkanten mot skogen. Vattnet i sjön var som alltid brunaktigt. Vi hade aldrig blått vatten i vår sjö.

”Fan att det skall vara så mycket grodyngel i sjön,” klagar Hagabergs Leif, jag tror jag svalde några när jag fick en kallsup.”

När vi ligger och gassar i solen kommer Reijo ned till badplatsen. Reijo kallades ofta bara för finnpajsar´n. Han var tystlåten och ville alltid visa upp sina konster för oss. Han var bäst av oss att cykla längst på bakhjulet. Han tog ett snabbt dopp och lade sig bredvid oss på stranden. När vi hade legat och torkat en stund i solen frågade han.

”Jag har gjort en ”speddvej”-bana hemma hos mig. Vill ni hänga med hem och köra lite?”

”Jag följer med om jag får vara Varg-Olle,” säger brorsan.

Vi cyklar iväg bort till Reijos hem. Hans mor, som stod på farstubron, frågade oss om vi ville ha saft och bullar. Reijos storvuxna pappa var hemma den här dagen. När vi satt oss till bords kommer även pappan och sätter sig. Vi hade hört i byn att pappan hade varit med i kriget mot ryssarna.

”Har du varit med och krigat,” vågade jag fråga pappan.

”Jo, det har jag, sa han på knagglig svenska.

Sedan ville han inte berätta mer, för han tystnade och berättade inget mer.

”Hur var det?”

Pappan satt länge och funderade och frågade oss om vi verkligen ville veta något om det fruktansvärda kriget.

”Ja det vill vi,” sa vi nästan i kör.

”Jo, ni ”grappar”, jag var med i Finska vinterkriget och vi låg vid fronten nere vid Finska viken. Ryssen förklarade krig mot oss finnar hösten trettonio. Det var en mycket kall och snörik vinter. Vi finnar åkte mycket skidor och sköt många ryssar. Den första tiden låg vi stridsberedda och gömda uppe i ett skogsbyn. Nedanför oss hade vi uppsikt över ett stort slättland. En dag kom en stor skara av ryska soldater. Vi kunde se att få av ryssarna hade några vapen och de var inte klädda för att klara vinterkylan. Ryssarna hade lågskor på sig och hade sommarkappor över sin uniform. Satan och pärkele, vi mejade ner alla ryssar som kom. Nästa dag dök det upp nya skaror av ryssar. Vi mejade ner även dessa. Vi fick senare veta att det var människor som man släppt ut från fångelser och anstalter. Sedan kom den första kolonnen stridsvagnarna på den enda byvägen som fanns i området. När de var lagom nära oss klättrade jag och några andra soldater upp i träden, som kantade vägen. Vi tog med oss glasflaskor som vi hade fyllt med bensin. När vi såg att någon stridsvagn hade luckan öppen, tände vi eld på tygtrasan, som var nedstucken i flaskan. Jag var mycket pricksäker och kastade ner flaskor och träffade öppningen på stridsvagnen. När en stridsvagn var övertänd så stoppades alla vagnar bakom den. Då ryssarna blev panikslagna av att det brann

omkring dem så då kunde vi angripa dem och slå ut många stridsvagnar.”

Pappans berättelse fånglade oss så mycket att vi glömde bort att äta upp bullarna.

”Nu ni ”grappar” måste jag sluta och berätta för nu måste jag ut och plöja.”

Reijo visade oss vägen till sin ”speddvaj”-bana, som låg invid ett skogsbryn. Tävlingen startade och redan i första kurvan fick Reijo problem.

”Jäflar, nu hoppa sättingen av,” sa han besviket och bröt loppet.

Jag såg att cykelkedjan hade kuggat ur. I nästa kurva försökte Hagabergs Leif gina med följd att en rostig stängseltråd fastnade i framhjulet och han vurpade våldsamt. Brorsan, som ville vara Varg-Olle, tappade den egenhändigt gjorda träsadeln efter den första raksträckan så även han försvann ur tävlingen. Jag själv var så tagen av pappans krigsberättelse att jag inte ens gjorde en ansats till att sladda i kurvorna. I skogsbrynet, efter banan, tyckte jag det vimlade av krigande ryssar och jag var omedveten om att jag hade vunnit tävlingen. Jag utropades till segrare men fick skarp kritik av de övriga deltagarna för att jag inte hade sladdat i kurvorna. Körde man ”speddvaj” skulle det sladdas ordentligt i kurvorna för det hade vi sett på bilderna i tidningen Rekordmagasinet.

Kapitel 15

- Leonards uppfinningar och friarresan till Stockholm

Det började våras och vårkänslorna drabbade även den inbitne ungarke Leonard. Han var bror till Elof Tibbling och bodde i ett litet hus uppe vid stora vägen. Han delade huset med sin gamle far. I yngre dagar hade Elof och Leonard varit duktiga spelemän. Deras spelningar på julgransplundringarna förr i tiden var mycket uppskattade i bygden. Efter att ha sett den första Åsa-Nisse filmen, i bygdelokalen i Salbohed, kunde jag konstatera att det fanns stora likheter mellan Åsa-Nisse och Leonard. Leonard var en klurig gubbe som hade lösningar på de flesta problem. Han var en duktig slaktare och lagade skor åt alla i byn. I hans lilla verkstad konstruerades allehanda praktiska anordningar. Han hade byggt en el-driven issåg, som användes för att såga fyrkantiga isblock. Dessa block förvarades i isstackar på gårdarna. Isblocken, som lades på rad i stackarna, isolerades med ett tjockt lager med sågspån. Isen användes för att kyla ned mjölken. Issågen började vid det här laget bli lite överflödigt då mer praktiska kylanordningar började användas i mjölkrummen i byn. Hans robust konstruerade vedklyv var ett annat alster, som han gärna lånade ut till grannarna. Leonard ville oftast inte ha pengar utan räknade om ersättningen i antalet supar. En halvsulning av skor kostade två supar, en veckas användning av vedklyven kunde gå på fyra supar. Leonard var aldrig villig att pruta på suparna. Hade han sagt att han ville ha fyra supar, som var det prutat och klart. De som hade ackorderat om antalet supar, för att skona hans vingliga hemfärd med bil, blev obönhörligen strukna från Leonards kundlista. Leonard hade tilldelats en smal men långsträckt åkerremsa i samband med ett åkerskifte. Denna märkliga teg var cirka fem meter bred och nästan fem hundra meter lång och gränsade mot byvägen på den ena sidan och mot sin brors ägor på den andra.

”Jag sätter potatis på teggen i år,” säger han när han träffar Ernfrid på bygatan.

”Hur fan skall du kunna kupa potatisen,” frågar Ernfrid Leonard var tyst och åkte hem till sig. Efter några dagar hade han konstruerat en mobil maskindriven vinsch. I ena änden av ställinan fästes ett årder. Dagen närmade sig när det var dags att kupa potatisen. Leonard hade bestämt sig för att börja uppe vid tegens övre ända. Hans gamle far skulle sköta årdret och Leonard tog hand om det tekniska kring vinschen. Några bybor iakttog lite i smyg vad som pågick på potatisåkern. Första fåran gick bra trots att fadern var lite krävlig och ostadig på benen, nästa fåra gick också bra. När kupningen skulle ske av den tredje fåran, så fastnar årdret i en stor sten. Linan spänns och Leonard skyndar till för att stoppa vinschen. Han hinner dock inte fram utan ser sin far hållandes i årdret flyga iväg över byvägen. Ekipaget landar tio meter bortom vägen. Pappan landade turligt nog på en höbal på Larssons äga och årdret en bra bit därifrån. Leonards far kunde efter bra stund resa sig och far och son släpade sig hem efter detta äventyr. Vinschen tog Leonard hand om efter några dagar och maskinen låstes in för gott i redskapsboden. I bastun nästa lördag var det någon av gubbarna som försökte göra sig lustig kring denna händelse.

”Ja, nu får vi skriva in i kalendern, Gustavs himmelfärdsdag den 8 augusti,” sa någon roat.

Det var ingen som skrattade åt skämtet, ty de flesta tänkte nog på hur nära det hade varit att Gustav hade strukit med efter sin vådliga färd över byvägen. Leonard hade varit lite hemlighetsfull en längre tid. I byn anade man att han hade något i kikaren. När det var tyst kring Leonard då visste alla i byn att nu är något stort på gång. Han undvek även att basta några lördagar. Efter några veckor av stillhet dök han slutligen upp i bastun. Han tvättar sig och duschar men är tyst som en mussla. I bastun sätter han sig på den nedersta laven. Alla i bastun väntar ivrigt på vad han hade att förtälja.

”Jag har träffat ett galant kvinnfolk och hon bor i Stockholm,” säger han med viss stolthet.

”Va fan, måste du åka ända till Stockholm för att fria. Det är ju minst sexton mil dit. Jag tyckte det räckte med cykelavstånd när jag friade till Ingegerd,” konstaterade Jan-Ers Åke.

”Hur har du träffat henne?”

”Hon hade fått stopp på bilen efter Långheden.”

”Var det fel på kardan, ” skojar Jan-Ers Åke.

Mycket kunde Leonard men bilar förstod han sig inte på. Så fort det var något fel på en bil så var det alltid i kardan som felet satt i enligt Leonard.

”Ja, jag trodde det ända till jag upptäckte att hon hade fått punktering. Jag lagade däcket åt na´ och pumpade upp däcket så hon kunde åka vidare.”

”Du, Leonard du pumpade väl inte upp något mer än däcket för då kan du ligga illa till,” skämtar Jan-Ers Åke.

”Nä, hon hade inget reservdäck, och så ville hon att vi skulle träffas så jag fick adressen av na´.”

”Stockholm är en stor stad så du måste veta i vilken del av staden hon bor i.”

”Hon har en lägenhet i Märsta,” svarar Leonard. ”Jag har köpt en karta så jag inte skall kunna köra fel.”

”Skall du åka i din gamla DKW? Tror du hon kommer att tycka om att du har en bil med framdörrar av trä och som öppnas framåt?”

Leonard sitter tyst och begrundar detta men kommenterar inte påståendet. Den stora dagen kom då Leonard styrde DKW:n ned mot Stockholm. Några dagar senare var det någon som hade sett Leonard hemma igen. Bilen, som alltid stod framför huset, syntes inte till. Alla i byn var spända på att få höra hur det gick med stockholmsbesöket men Leonard höll sig inomhus några dagar men han dök oväntat upp i bastun på lördagen. I omklädningsrummet frågade Tomts-Martin hur resan hade varit.

”Jo, det gick väl bra,” genmäler Leonard.

”Var har du bilen då,” frågar Tomts-Martin.

”Den fick jag körförbud på för jag blev tagen av polisen,” säger Leonard

”Du kan väl inte ha åkt dit för fortkörning, för med din bil kan du väl högst köra femtio kilometer i timman.”

”Nähä, inte fortkörning men när jag började närma mig Stockholm fanns det sådana där stoppljus. När det blev rött så stannade alla bilarna och det gjorde jag också,” förklarar Leonard. Jag bromsade in som jag alltid brukar göra. En

polis kommer fram till mig när det hade blivit grönt ljus och pekar åt mig att jag skall köra in på en parkeringsplats.”

”Jag fick blåsa i en apparat, för polismannen ansåg att jag inte var nykter.”

”Jag tog den senaste supen två dagar innan jag reste,” förklarade jag för den jävla idioten.

”Hur förklarar du den inbromsning du gjorde när det blev rött. Du öppnar bildörren och sätter ut vänsterfoten för att bromsa in, konstaterar polisfan.”

”Jag har alltid gjort så hemma och det fungerar.”

”Har du inga bromsar på bilen.”

”Nähä du, det har jag aldrig haft,” förklarar jag.

”Bilen fick jag lämna på platsen och polismannen körde mig ända hem.”

”Hur blev det med fruntimret då, hann du besöka henne?”

”Nähä, och det blir ingen mer resa ned till Stockholm när dom håller på jävlas med en på det där sättet.”

Det hade fallit mycket snö denna vinter. Plogvallarna var minst en och en halv meter höga. Den aviserade stormanövern skulle snart äga rum i skogarna runt byn. I byn hade vi vetat om denna manöver i snart ett år. Åsikterna i byn om denna manöver var lite olika. De äldre tyckte att det var en påminnelse om världskriget, som hade slutat för några år sedan. Den yngre generationen tyckte att det skulle bli lite liv och rörelse i byn, som vid den här tiden på året var stilla insomnad, som man sa. Vi bybor skulle även få lite ersättning för att vi upplät sängplatser till befälen. Önskemålet, som hade framförts, var att upplåta så mycket sängplatser som möjligt för befälen. Mor och far letade upp ett tiotal sängar, som placerades i tre rum. Stormanövern skulle vara en samverkansövning mellan olika förband hade vi läst i papperen. Befäl från regementet i Skövde skulle bo hos oss. De första fordonen anlände. Det var traktorer med släp, bandvagnar, motorcykelburna soldater. Vi kunde se att motorcyklarna hade påmonterade skidor nedtill. På förmiddagen så knackar det på dörren och furir Jonsson kom in och inspekterade sängplatserna. Han var mycket nöjd, vilket glädde mor.

”Jag och hela rövarbandet kommer i kväll,” sa han leende.

”Skall ni han någon mat då,” frågar mor.

”Nej för fan vi har mat med oss i överflöd, men en kopp kaffe skulle smaka bra.”

Då jag och brorsan hade vinterlov så tog vi oss upp i skogen dagen efter för att titta var som var på gång. Uppe vid Tjörnbacken plogades det upp vägar och det restes en hel del stora tält. Då det var kallt ute så började det snart ryka från tältens skorstenar. Vi kunde se att bandvagnar och motorcyklarna utan svårighet kunde ta sig fram i snön. Sent på kvällen dök befälen upp. De var ett tio stycken. Överfurir Jonsson presenterade alla. Vi förstod att de hade olika grader, för de sa furir, sergent och så fanns en kapten

Persson. Persson var kapten i reserven. Ett annat befäl titulerades "kabeltattaren" Fröjd.

Mor hade dukat fram kaffe med nybakta vetebullar. Befälen uppskattade detta och uttryckte att man kände hemtrevnad i vårt hem. Farsan var i sitt esse och berättade stolt om att han minsann låg stationerad vid norska gränsen de sista krigsåren. Det lät nästan som att han själv förhindrade ett tyskt intåg i Sverige. Sedan drygade han ut sin militära karriär med att han också hann med att vara högvakt vid slottet. Befälen satt tysta och var nog lite imponerade av farsans insats i det militära. Jag och min bror var uppe länge den här första kvällen. Kapten Persson satt i ett hörn och sydde dit gradbeteckningen på sin uniform.

"Hur många stjärnor har en kapten," frågar jag.

"Tre," sa han.

"Men du har ju tolv stycken på dina två band, som du håller på att sy fast."

"Tyst," sa Person. "Jag tänker jävlas lite med stambefälen under de här två veckorna."

"Vad är stambefäl för något," frågar jag.

"De är de andra här i rummet och dom har det militära som yrke. Jag är i polisman i Skara i vanliga fall."

"Jag vill skoja lite med stambefälen, för nu skall dom umgås med en tolvstjärnig kapten, det kommer inte att bli lätt för dem," sa Persson med ett underfundigt leende.

Kabeltattaren Fröjd kom in i rummet och ville prata.

"Vad är en kabeltattare för någon," frågar brorsan.

"Det är vi som drar telefonkablar när vi är i fält och de andra retas med oss och kallar oss för kabeltattare."

"Jag är sergeant," sa han.

Vi såg att han hade ett runt märke med en stjärna inuti.

"Persson har tolv stjärnor," meddelar vi.

"Det var det jävligaste. Hur fan har du fått tolv stjärnor, undrar Fröjd och tittar förvånat på Persson.

"Jo när jag var i klädförrådet och hämtade ut min uniform och de gröna banden med stjärnorna på, såg förmodligen förrådspersonalen att jag var ett föredöme för hela kåren, därav mina tolv stjärnor.

Fröjd var mållös och räknade Perssons alla stjärnor, som täckte axelpartiet och halva överarmen.

”Har ni någon femtio liters mjölkflaska vi får låna? Fråga inte vad vi skall ha den till, det får ni se i morgon kväll,” meddelar kabeltattaren.

”Jo, det har vi. Vi ställer ut den på mjölkpallen i morgon bitti.”

”Nej nu jävlar måste jag strypa en neger, var kan jag göra det någonstans,” frågar han innan han gick.

”Rakt framför ingången på vänster sida, svarar Persson

”Skall han döda en neger,” frågar vi förbryllade.

Vi hade aldrig sett en neger i verkligheten utan bara på bilder i tidningen. Elof Tibbling såg ut som en neger en gång när han kom till bastun, men efter att han hade tvättat sig såg han ut som vanligt igen.

”Nej för fan, han skall gå på toaletten och skita,” förklarar Persson.

Dagen efter kom det större fordon och busslaster med soldater. Vi tog oss upp till Tjörnbacken igen. Vi kunde konstatera att vår träkoja var en perfekt utsiktsplats. Vi tog oss upp i kojan och var försiktiga att inte röra snön i träden. Vi hade bra gömställe och ett perfekt kamouflage. Ett stort gäng med vitklädda skidåkare passerade förbi. De var nästan svårt att se dem för allt var vitt på dem. Uppe mot Lindbergs rykte det från några vagnar. Vi kunde se att varm mat portionerades ut. Då vinden låg på mot vårt håll kunde vi känna doften av korv. På kvällen kommer befälen och drar mjölkflaska på en släde.

”Vad är detta,” frågar mor.

”Vi fick mat över så vi packade ned överskottet i mjölkflaskan.”

Jag öppnade locket och såg att halva flaskan var fylld med falukorv.

”Men herregud vad skall vi göra av all mat,” frågar mor.

”Inga problem vi har ju frysboxen,” säger farsan.

Mor packade korven i påsar och fyllde det ena facket i boxen med kronas korv. Middagen på vårt matbord den kvällen var tillagad falukorv och kokt potatis. Vi njöt av den goda korven. Innan vi gick och lade oss gick vi in till befälen.

”Vill överfurir Jonsson inställa sig hos mig,” hör vi kapten Persson ropa.

”Jag vill ha dom här jävla kängorna insmorda med fett.” Persson pekar och visar demonstrativt sin gradbeteckning med tolv stjärnor.

”Ajaj, skall ske kapten.”

Jonsson ställer sig upp, och gör honnör.

Kabeltattaren kommer sent denna kväll och har rivsår både här och där. Han hade ramlat ner från en hög tall när de höll på att sätta upp telefonledningar.

”Varför i helvetet är det ingen som har kommit på att man skulle kunna ringa utan dessa jävla ledningar,” frågar sig kabeltattaren.

Han var på uselt humör så han gick och lade sig utan att ens säga god natt till de övriga i rummet. Nästa dag var en gnistrande solig dag. Vi hörde motorbuller och såg ett snömoln på gårdet upp emot skogen. Ett helt gäng soldater på motorcykel åkte i full fart upp mot Tjörnbacken. Motorcyklarna hade påmonterade skidor nedtill. Furir Jonsson kom en dag och frågade farsan om man fick förvara några motorcyklar i vår ladugård. Farsan gick ut och anvisade platsen och tre stycken motorcyklar ställdes in. De var målade i grönt och på bensintanken läste vi att märket var Java. Innan furir Jonsson hade gått hade vi provsuttit på den närmaste motorcykeln. De fjorton dagarna med manöver var nu över. Furir Jonsson tackade för gästfriheten och hade återigen mjölkflaskan fylld med mat. Frysboxen och ett nyinköpt kylskåp var överfyllda med kronans mat. Fordonskolonner och soldater passerade genom byn på väg tillbaka till regementet.

”Fan dom har glömt en motorcykel kvar hos oss,” hojtar brorsan när han var i stallet för att utfordra Dover.

”Ja jävlar det här håller vi tyst om för nu skall det bli åka av,” säger jag.

Mor och far informerades och förbjöd oss att röra Javan. Vi lovade detta men när föräldrarna då och då åkte till Sala för att handla, släpade vi ut motorcykeln och lärde oss att kicka igång åbäket. Jag fick göra den första provturen på lagårdsbacken. Vilken känsla det var att få åka på kronans motorcykel. Sen var det brorsans tur

att göra samma vända. När våren började närma sig skruvade vi bort skidorna på motorcykeln. Vi passade alltid på att göra våra turer när föräldrarna var borta.

Cirka ett år efter att stormanövern hade förevarit i byns skogar, ringde man från regementet i Skövde och frågade om vi möjligen hade en av deras motorcyklar kvar hos oss. Mor svarade i telefonen och meddelade glatt att det hade vi minsann. Några dagar senare hämtas Javan till min och brorsan stora besvikelse.

”På annandan har Västanfors hemmamatch mot Bollnäs så vi åker väl upp och tittar på matchen,” undrar Stig-Gunnar i Tomts när vi möts på byvägen. Jag tror det blir en bra match och så är Snoddas med i Bollnäslaget.”

”Vi tar våran Chevrolet och åker upp,” beslutar farsan.

Det var en tio minusgrader på morgonen och vägen upp till Fagersta var glashal. Farsan körde dock försiktigt de fem milen upp och är vi var uppe i god tid. Vi köpte var sin korv i kiosken utanför. Det var fullsatt på bandystadion. Ett par busslaster med Bollnäs-supporters var på plats kunde vi konstatera. Vi fick bra platser på ena långsidan, som var banvallen för järnvägen som passerade förbi stadion. Banvallen, som lutade ganska brant, var ganska snöig och hal men man fick göra små avsatser i snön för att kunna stå kvar på sin plats. Det jublades när våra röd- och vitklädda bandyspelare kom in på arenan. Vårt lag låg i toppen på allsvenskan och flera av spelarna återfanns också i svenska landslaget. Våra idoler var Sven-Erik Broberg och Rune Sääf i kedjan, Flinken på backen och Hasse Lundkvist i målet. Min speciella favorit var Flink som spelade back. Det fanns ingen spelare som så finurligt kunde hålla i tröjan på en motspelare. Alla såg hans tjuvknep utom domarna för Flink blev sällan utvisad. När Bollnäslaget kom in på arenan med Snoddas i spetsen så jublades det orkanartat. Snoddas, eller som han hette Gösta Nordgren, var en stor idol ute i landet efter sitt stora genombrott i Lennart Hylands radioprogram Karusellen.

Matchen kom igång och efter en kvart ledde Västanfors med 1-0 efter mål av Rune Sääf. I ett Västanforsanfall visade Snoddas prov på sin specialitet. Han bröt anfallet tog upp bollen elegant på klubbladet och slog till bollen med klubbskäftet. Denna finess uppskattades av hemmapubliken, som applåderade. När domare blåste av för halvlek fick alla gå av planen utom Snoddas. En mikrofon släpades ut till mittcirkeln och den slutkörde Snoddas

fick stå där och sjunga landsplågan "Flottarkärlek". Han stod där svettig och med sin kära sin vita keps på huvudet. Jag kunde se att han hade ett par stadiga remmar runt sina slitna skridskor.

När Snoddas efter flera sånger var klar var det dags för andra halvlek. Bollnäs kvitterade ganska raskt och matchen var jämn. I mitten av halvleken började gubbarna som stod på banvallen, och hade tullat en hel del på innehållet i bandyportföljerna, att glida ned från sina platser. Vaktmästarna på arenan var vana vid detta och hade i halvleken utrustat sig med långa störar. Störarna hade en krok i ena änden. När den ena efter den andre gubben ryggledes gled ned och ut i på banan så var det raskt en vaktmästare framme vid den liggande mannen. Med stören krokades den liggande åskådaren och drogs snabbt av banan. För varje åskådare, som krokades och släpades av banan, fick vaktmästaren en välförtjänt applåd. En lite för överförfriskad man lyckades glida nedför slänten och ut i banan precis när ett Västanforsanfall var på gång. Han gled ut på bandybanan och lyckades fälla sin idol Sven-Erik Broberg, som hamnade ovanpå mannen. Jubel utbröt på läktaren när mannen kramade om sin idol och sedan raglade av banan överlycklig. När tio minuter återstod av matchtiden så visade Sven-Erik prov på sin berömda dribblingskonst. Han lyckades dribbla bort hela Bollnäsförvaret och sköt det avgörande målet. När han vispade upp bollen i nättaket applåderade och jublade publiken. Vi var uppskattningsvis cirka fyra tusen personer som tittade på matchen. Västanfors vann matchen och gick upp i serieledning. På vägen hem till byn säger Stig-Gunnar saligt

"Tänk att vårt lag vann igen och nu ligger vi i serietoppen och sen till på köpet får vi se och höra Snoddas. Den här matchen lever jag i alla fall jag länge på."

När jag kom hem tog jag fram min bandyklubba, som jag hade fått av morbror Arne. Jag gick ut och ställde mig mitt på byvägen och tränade på Snoddas tillslag med klubbskaftet. Efter att ha missat de flesta gånger att slå till bollen med klubbskaftet kunde jag dock glatt konstatera att jag hade samma märke på klubban som Snoddas, en riktig Sirius-klubba. I tidningen några dagar senare läste jag att Snoddas skulle få representera Sverige i bandylandslaget.

Första veckan i september var det dags att börja skörda. Det hade varit soligt och småblåsig i en veckas tid. Det var perfekt väder att dra ut självbindaren och skörda veteåkern bakom ladugården. Åkerstycket sträckte sig halvvägs upp till Tjörnbacken. Det gamla tröskverket var sedan länge iordningställt med nysmorda kullager. Gårdens gamla tröskverk toppmatades. Den livsfarliga roterande järntrumman fanns bara någon meter från det stället där man satt och matade band efter band. Självbindaren, som hakades på efter traktorn, verkade detta år ha en egen vilja. Maskinen verkade inte vara på humör att automatiskt binda ihop stråna till ett band. Dessa stråmassor fick vi gå efter och binda ihop för hand. Skylarna ställdes ihop i små grupper med fyra fem band i varje enhet. Svagdrickan och flaskan med källvattnet fanns alltid tillhands vid skördetiden. Nästa åker i tur att skörda var rågåkern upp mot Tjörnbacken. När vi var klara framåt eftermiddagen så hade vi lördagen fri, som farsan uttryckte det.

Jag var trött efter dagens skördearbete och ville vila mig. Jag tog sikte på de höga granarna där jag hade min kära koja. I denna ände av åkern fanns ett lider, som tillhörde gården Jan-Ers. Att detta lider som stod på vår mark men ägdes en annan gård, förundrade mig. Jag klättrade upp i kojans för att vila mig. Jag fortsatte läsningen av en spännande bok som jag tagit med mig upp till min koja. Jag kände mig lite instängd i kojans så jag tog med mig boken och förflyttade mig ut på den byggda trädrampen. Jag gick ut till "Tallkroken", som jag hade döpt platsen till. Här hade jag gjort en större plankavsats och med en avskärmning, som doldes väl av en yvig tallgren. Jag kände en stor frihetskänsla att bara lägga mig ned på avsatsen och njuta av dofterna, fågelsången och den hisnade känslan att befinna sig högt över marken. Jag lade mig ned för att fortsätta läsningen av den spännande boken, som hade titeln "Trähästen". Boken handlade om några krigsfångar, som lyckades fly från ett tyskt fångläger. De grävde en underjordisk gång, som

slutade utanför inhägnaden. Fångarnas arbete med att gräva gången doldes under en trähäst.

I boken framgick att trähästen var ett gymnastikredskap, som kallades för bock. När några fångar övade hoppning över bocken, passade några få utvalda att krypa in under bocken. Varje dag grävdes det ett stycke på en underjordisk gång, som när den var klar, skulle utmynna utanför det strömförande höga stängslet. Sanden, som grävdes ut, gömdes i kläderna och tömdes på sådana ställen som fångvaktarna normalt inte genomsökte. Fångarnas dröm var att en dag kunna fly ut i friheten. När jag läste den spännande boken så for en massa tankar genom mitt huvud. Det var tankar jag aldrig haft förut.

Tänk om fångarnas öde liknade mitt eget. Jag kanske också ville fly. Nä, tänkte jag, varför ska jag behöva fly ifrån tryggheten i byn, varför ska just jag behöva fly. Jag lade ifrån mig boken och tyckte inte om att sådana här tankar dök upp i mitt huvud. Jag försökte få klarhet i mitt inre och varför jag hade börjat fundera på detta. Efter en stund somnade jag. Någon timme senare vaknade jag och kände mig utvilad och bättre till mods. Jag fortsatte läsandet. När jag halvlåg på denna plats blev jag då och då bländad av något som fanns vid lidret. Jag spanade åt det hållet och kunde lokalisera att skenet kom från en plats ungefär mitt på det breda dörrpartiet. Detta fenomen hade jag aldrig sett eller upplevt förut. Nyfikenheten var stor att ta reda på vad det var som blänkte och bländade. Jag tog mig snabbt ned från kojan och tog mig fram till den stängda dubbelporten. Det satt ett nytt hänglås på porten. Konstigt att jag inte hade upptäckt det tidigare. Jag passerade ju här nästan dagligen. Det nya dörrlåset gjorde mig mycket nyfiken. När jag såg mig omkring kunde jag också se att det höga gräset var tillplattat efter något fordon, som kört in eller ut från lidret. Jag hade aldrig sett att detta lider användas av Jan-Ers. Jag fick en känsla av att allt inte stod rätt till. I ett kvisthål kunde jag urskilja att det stod ett fordon inne i lidret. Fordonet var svart med en inglasad bakdel. När jag upptäckte att det fanns en kista inne i den glasade delen började mina knän darra. Var hade jag sett ett sådant fordon någonstans. Jag var rätt så säker på en sådan här bil ej hörde hemma på en bondgård. Herregud det är ju likbil, sa jag högt för

mig själv. Varför står det en likbil här inne i lidret. Jag började kallsvettas och fick en känsla att något otäckt hade hänt. En skinande svart likbil med en kista stod parkerad bredvid en havererad såmaskin och rostiga uttjänta pinnharvar. Jag förflyttade mig till baksidan av lidret och med hjälp av en hammare och hovtång kunde jag lirka loss några plankor på lidrets ena gavel. Jag fick upp fyra långa brädor så pass mycket att det gick att ta sig in i lidret. Rädslan att gå fram till fordonet var stor, så jag var tvungen att ta några lugnande andetag innan jag försiktigt smög fram till bilen. Tänk om det ligger en döing i kistan. Tänk om det kommer någon. Jag fick uppbringa allt mod jag hade för att ta mig fram till bilen. Jag öppnade försiktigt bakdörren på bilen och lättade på kistlocket. Nu var jag alldeles genomsvettig av rädsla och obehag. När jag fått upp kistlocket kunde jag lättad se att det inte fanns något lik i kistan. Däremot fanns det några glänsande föremål, som låg huller om buller. Trots att det var ganska mörkt inne i lidret kunde jag se en stor skål, ett par stora ljusstakar och flera mindre föremål som såg ut som bägare. Jag var vid det här laget mycket förbryllad över att likbilen och kistan med föremålen fanns på den här platsen. Då lidret tillhörde Jan-Ers måste det ju vara deras bil och deras saker som låg i kistan. Sanningen måste fram. Kistlocket las åt sidan så att de blänkande föremålen kunde ses. Den stora skålen liknade den som prästen hade bredvid sig när lillbrorsan döptes i kyrkan. Jag var rätt så säker på att ljusstakarna och bägarna också tillhörde en kyrka. Hur har allt detta hamnat här i det ruckliga lidret uppe vid Tjörnbacken. Tänk om bröderna i Jan-Ers stulit detta och ställt bilen här. Fan också, jag som hela tiden trott att bröderna var ärliga människor. Nej tänkte jag, det kan inte vara möjligt, för vad skulle de ha för användning av en likbil och några silverföremål på en bondgård.

”Nä nu jävlar skall sanningen fram,” sa jag högt för mig själv. Jag gick tillbaka till lidret och lyfte försiktig ur alla föremål ur kistan och bar upp silversakerna till träkojan. Jag låste kojans med cykellåset och stoppade nyckeln i fickan. Mycket förbryllad går jag hem till Lassa. Jag fick tag i min bror och berättar om min fasanfulla upptäckt.

”Va i helvitte det kan inte vara sant,” vräker han ur sig högt och ljudligt.

”Vi måste berätta det här för fjärsman Aldén. Nej förresten, det skiter vi i utan vi försöker vi måste få tag i brottslingarna själva.”

Vi kontaktade Lasse Högberg och Hagabergs Leif och rådslog med dem hur vi skulle kunna fånga in brottslingarna.

”En brottsling återvänder alltid till brottsplatsen,” säger Lasse övertygande.

”Vi väntar ut dom för dom kommer nog tillbaka för att hämta stöldgodset och likbilen.”

En dag i skolan hittade vi ett människoskelett i ett förråd . Skelettet var fastsatt på ett stativ så att det såg ut som det stod för sig själv. Vi beslöt att skelettet skulle ingå i vår plan att fånga in brottslingarna. Skelettet skulle läggas i likkistan och skrämma förövarna, bestämde vi. Det var uteslutet att vi skulle fråga om lov att få låna skelettet. Vi ville inte få en massa konstiga frågor av vår lärarinna vad vi skulle använda ett skelett till. Skelettet gömdes i ett olåst förrådsutrymme. Vi funderade mycket på hur vi skulle kunna få information om och när brottslingarna till äventyrs skulle dyka upp vid lidret.

”Vi kontaktar Melins och Lindbergs,” föreslog jag .

Då dessa gårdar låg i närheten av lidret så kanske de kunde meddela oss om det skulle parkera något okänt fordon utanför lidret. De kontaktades och lovade att höra av sig. Hagabergs Leif, som bodde närmast skolan, fick i uppdrag att hämta skelettet och forsla det upp till lidret. När vi i skymningen inväntade honom vid lidret, såg vi att han hade bundit fast skelettet på cykelstyret. Framifrån såg det ut som om skelettet var ute och cyklade.

”Fan, du kunde väl ha hängt över en säck över skelettet,” säger någon.

”Mötte du någon efter vägen?”

”Ja några bilar och jag såg att de stannade av någon anledning. En bilist såg jag stiga ur sin bil och han kliade sig i huvudet.”

”Det var fan så mycket roligare att skjutsa Gunilla på cykeln än det här gamla jävla skelettet,” meddelar han oss besviket.

Vi la försiktigt ned skelettet i kistan och la kistlocket till rätta. En kväll några dagar senare ringer farbror Lindberg och berättar att han kunde se att en bil hade stannat utanför lidret. Han berättade också att tre män stod och höll på med någonting.

Aha, tänkte jag, de försöker få upp låset. Jag hade tryckt i pinnar i låsmekanismen så att det troligen skulle ta en bra stund att få upp låset. Jag kontrollerade att min Fantomenring satt som den skulle. Vi inväntade Lasse och Hagabergs Leif och så cyklade vi gemensamt upp till Tjörnbacken. Cyklarna gömdes undan och i det tilltagande mörkret kunde vi smyga oss fram till baksidan av lidret utan att bli sedda. Männens bil stod parkerad en bit från lidret. Brorsan öppnade försiktigt bildörren, utan att männen märkte något, och la beslag på bilnyckeln. Vår plan var att fördröja och skrämma männen innan fjärsman Aldén, som vi hade kontaktat, skulle dyka upp. Vi svepte in oss i vita lakan och såg förmodlig ut som den värsta sorten av kyrkogårdsspöken. Männen var mycket upprörda över att låset inte gick att få upp, kunde vi höra. De hämtade en bågfil satte igång med att såga upp låset. Efter en lång stunds arbete hade de lyckats såga av bygeln till låset och kunde ta sig in i lidret med tända ficklampor. Vi såg att de närmade sig bilen och en man hoppade in i bak likbilen och försiktigt öppnades kistlocket. Mannen svimmade troligen och kistlocket slog igen med en smäll.

”Vad fan tog det åt Berra,” hör vi en av männen säga.

”Han skulle ju bara öppna kistlocket och lyfta ur kyrksilvret.” En av männen lyste med ficklampan på Berra, som låg orörlig på golvet.

”Berra vakna för fan här kan du inte ligga och drälla.”

När mannen inte fick något svar gick han fram till kistan och lyfte på locket.

”OOOUUUUII,” gallskriker mannen som springer ut ur lidret. När han passerade mig, som stod vid ena gaveln, så vacklade han till och föll raklång ner på marken. Den ende kvarvarande mannen formligen slet upp kistlocket. Han kunde nu se att kyrksilvret var borta och att det låg ett människoskelett i kistan. Mannen vräkte ur sig alla svordomar som fanns och rusade ut ur lidret och hoppade in i den parkerade bilen. Han upptäckte att bilnyckeln var borta

och när han såg sig omkring reste sig sakta en vit vålnad upp i baksätet på bilen. Det var Hagabergs Leif, som hade gömt sig i bilen. Mannen såg vålnaden och blev helt paralyserad. Han blev sittande med en tom stirrande blick. Fjärsman Aldén kom och i en taltratt vrålade han:

”LÄGG NED VAPNEN OCH KOM UT MED HÄNDERNA OVANFÖR HUVUDET.”

Ingenting hände så han upprepade uppmaningen. Vi tog av oss våra vita munderingar och gick sakta fram till Aldén. Han riktade ett vapen mot oss. Vi blev rädda och skrek i falsett

”Det är ju vi, det är ju vi, och där är dom” pekade vi. Aldén hittade en apatisk man i en bil och två avsvimmade medkumpaner. Vi hämtade ned kyrksilvret från träkojan och överlämnade stöldgodset till Aldén. När vi satte oss upp på cyklarna, ropade till oss

”Tack för hjälpen grabbar,” bra gjort.

Mina tankar, när jag gick hemåt, var om spökbeklädnaden, skelettet i kistan eller Fantomenringen hade fått den ene tjuven att svimma. Då mannen inte kunde se ringen, så kanske detta faktum kunde uteslutas, men å andra sidan kanske ringen ändå hade en magisk kraft. Tjuven svimmade ju framför fötterna på mig. Jag funderade mycket över detta och jag önskade att ytterligare något tillfälle skulle dyka upp för verkligen få reda på om ringen hade någon magisk kraft. Tillfället måste komma snart för jag har ju haft ringen på mig en längre tid men jag hade fortfarande inte fått något svar på om ringen hade givit mig en magisk kraft.

Vi fick senare veta att likbilen och kyrksilvret hade stulits från en kyrka i Södermanland.

Ernfrid kommer en morgon, sätter sig vid köksbordet och berättar sorgset att gubben Westerdahl i Skogbyn hade dött

”Han verkar ha dött knall och fall.”

”Du menar väl att han dött knull och full,” säger farsan roat.

”Nja, det vet jag inte, full kanske han var men det andra tror jag inte på för han var ju änkeman och något fruntimmer i hans hus har aldrig någon sett till efter hustruns död.

”Apropå det, så skall Rosagull betäckas idag. Kon har varit brunstig en längre tid så det är väl bara att naturen skall ha sin gång. Jag har talat ve Manne i Jan-Ers och han påstår att Herodes är på alerten, så det skall inte vara några problem. Manne har bestämt att han själv skall leda ut tjuren idag. Han klargjorde att så länge han lever och kan gå så skall åldermannen i huset leda tjuren vid sådana här viktiga tillfällen.

”Får vi vara med och titta på,” frågar brorsan och jag

”Nja, det är ju inte så mycket att titta på, men jag kan ju inte förbjuda er, säger Ernfrid och sneglar på farsan.

”Nä gå och titta ni för ni behöver se hur det går till när en ko och en tjur parar sig,” säger farsan

När vi kom hem ifrån skolan så var det dags för skådespelet. Kalle i Jan-Lars hämtade Rosagull från ladugården och hon följde oroligt med ned till granngården Jan-Ers. Manne, som stod och väntade, var iklädd sin gamla slitna skinnväst och ett par vida byxor. På huvudet hade han en ny vit keps gjord i papper. Han stegar iväg med stolta steg och hämtar tjuren. När Herodes får syn på kon rycker han till och frustar högt. Hans kastande med huvudet gjorde att det starka läderbandet, som var fäst vid nosringen, på något sätt greppar tag i änden på Mannes livrem. Knycket gjorde att livremmen gick av och byxorna hasar sakta ned till fotknölnarna. Vi kunde se att Manne hade grå långkalsonger på sig, trots att det var sommar.

”Va i helvitte gör du Herodes,” ylar Manne, som nu ser sina byxorna ligga runt kängorna.

Hans höga röstläge gjorde att Rosagull blev skrämmd och började springa. Kalle försöker streta emot så gott han kunde men hon ränner iväg på gårdsplanen. Herodes följer villigt efter. Manne håller krampaktigt i läderremmen men kan i sitt ömkliga tillstånd inte springa utan liksom hasar sig fram. Manne gör allt vad han kan för att med ena handen försöka få upp byxorna och med den andra hålla fast tjuren.

”Fan anamma Manne, det är inte du utan tjuren som skall betäcka kon,” hojtar grannen Elof som hade sett när Manne tappade byxorna.

”Håll käften på dig,” genmäler Manne, som nu hade fått upp byxorna till knähöjd. Han kan nu småspringa efter Herodes, som nu passerar runt sädesmagasinet ett andra varv. Kalle försöker få stopp på kon, men hon vägrar stanna och försätter att springa. När djuren rundar sädesmagasinet en tredje gång, så blir det alldeles tyst bakom magasinet. När vi kikar in under magasinet ser vi sex ben och två par människoben. Efter en stund kommer Kalle med Rosagull i släptåg och säger lättad.

”Ja, nu var det här överstökad för den här gången.”

Rosagull går snällt med Kalle hem till Jan-Lars.

Manne leder samtidigt in tjuren i ladugården. Efter en stund kommer han ut från ladugården. Han är genomsvettig och hans vita pappersmössa hade nu blivit gråaktig och en tydlig svettrand syntes. Han mumlar något ohörbart när han passerar förbi oss och håller krampaktigt upp byxorna med ena handen.

”Var det du eller Herodes som betäckte kon,” piper brorsan.

”Jag kunde inte se hur det gick till för jag såg bara en massa ben när ni höll på där på bakom magasinet.”

”Ja, det skall jag då säga dig pojkvasker....”

Manne avbröt tvärt meningen och gick raskt in i huset. Ytterdörren slogs igen med en smäll. Vi fick senare veta att Manne hade lämnat över ansvaret, med att leda ut Herodes till betäckningar, till äldste sonen Åke.

Jag och brorsan går hem till vår gård. Vi kunde konstatera att vi fortfarande var okunniga om hur en betäckning går till då vi inte hade kunnat se något.

Sommarlovet var till ända och jag skulle börja min första termin i realskolan i Sala. Jag stiger på den röda Färnbobussen vid hållplatsen uppe vid stora vägen. Jag löser mitt första månadskort hos Västerfärnebo Biltrafikförenings omnibuslinjer och den hurtiga busschauffören önskar mig välkommen ombord. Jag kontrollerade en extra gång att jag inte hade Fantomenringen på mig. På landet gick det väl an att ha en sådan ring på sig, men nu när jag skulle gå i skolan i Sala så skulle jag troligen bli retad för min tro på ringens magiska kraft. Denna tro hade nog vid det här laget nästan försvunnit, då jag inte hade blivit övertygad om ringens magiska kraft. Bussen stannar vid en fem sex hållplatser på färden ned till Salbohed. Sedan fortsatte resan ner till Sätra brunn och över Fläckebo. Här var det för mig helt nya ansikten som dök upp i bussen. Jag satt hela resan och tänkte tillbaka på att de två åren i småskolan i Salbohed och de fyra åren i folkskolan uppe på Åsen hade gått väldigt fort. Minnen från småskolan var vår lärarinna Karin Sigfridsson, som var ung och snäll. Vi var hennes första klass. En mardrömslik episod, som hade etsat sig fast i minnet, var min brunbladade psalmbok. På vintern åkte jag ofta skidor de cirka sex kilometrarna ned till skolan. I ryggsäcken hade jag en psalmbok, en termos fylld med choklad och ett par äggmackor. När jag skulle ta mig över ett stängsel föll jag och ryggsäcken slog i en sten. Det kraschade till och jag förstod genast vad som hade hänt. Jag var kallsvettig varje gång vi skulle sjunga psalmverser, ty min psalmbok hade fått bruna blad. En hel termin lade jag händerna runt psalmboken och var livrädd att någon skulle upptäcka min förstörda bok. I slutet av vårterminen kunde jag dock i smyg byta till mig en ny psalmbok. Min rädsla att bli upptäckt hade gått över. Många år efter denna händelse studerade jag varje psalmbok, så att jag inte skulle få tag i en med bruna blad.

Unga Karin ersattes med gamla fröken Sara Bergstrand när jag började i folkskolan uppe på Åsen. Hon klargjorde tidigt för oss

elever att hon kunde läsa tankar. Hemma förklarade jag att hon var tankeläsare.

Min mor tvivlade på detta, ty hon hade själv haft Sara som lärarinna och hade inte hört talas om att Sara hade denna förmåga. Jag trodde dock på hennes talang och ansträngde mig till det yttersta att inte låta tankarna virvla iväg under lektionerna. Det var ju lätt att tänka på någon tjej, ty man var ju lite småkär varje dag. Mitt svåraste ämne var räkning, som jag tyckte var komplicerat och svårt. När jag började i fjärde klass så fick vi skolmat för första gången. Det kom kantiner, som vändes på någon av de vedeldade kaminerna i korridoren.

I femte klass fick vi börja lära oss engelska via en raspande radio som ställdes upp mitt i skolsalen. Programmet hette "Listen and learn". En dag kom en representant från Sveriges radio för att följa upp hur det gick för oss att på detta nya sätt lära oss engelska. Ämnet biologi, och framför allt att lära sig olika fågelarter var intressant för de flesta av oss elever då vi hade ju en mångfald fågelarter att beskåda på Nötmyran. När jag kom upp i sexan hade jag börjat begripa grunderna i räkning, men jag tyckte fortfarande att det var ett svårt ämne. Geografi och Gymnastik med lek och idrott var dock mina bästa ämnen.

Rasterna ägnade vi oss åt lekar av olika slag. Hund och hare var en populär lek. Jag klättrade ofta upp i något träd när vi lekte denna lek. En gång skulle jag visa mina Tarzankonster och slänga mig från en stor tall till en gran i närheten. Grantoppen gick av och jag föll till marken. Någon skvallrade för fröken, som genast kontaktade skogsägaren. Jag fick skäll och skogsägaren ville ha ersättning för den topplösa granen.

Kulturen gjorde sitt intåg i skolan och en dag ställdes en filmprojektor upp mitt i skolsalen. Vi fick se den gripande filmen "Barnen från Frostmofjället". De flesta av oss hade tårar i ögonen efter att ha sett denna film.

Slöjd var ett ämne som jag tyckte om, trots att jag ofta fick skäll för att jag var för slarvig. Mina alster som gjordes i folkskolan, jag var lite stolt över. Jag hann med att göra en bekväm stol, en större låda, som var förzinkad, ett hörnskåp samt en fyrkantig lampa med utskurna figurer på var sin sida. I sjätte klass stod vi elever inför ett

val, antingen gå vidare till sjuan eller söka in på realskolan. Vi var några få som valde att fortsätta till realskolan.

Vår lärarinna Olga Svensson tyckte nog att de flesta av oss skulle avsluta skolan så snabbt som möjligt för att börja hjälpa till på de egna gårdarna.

Efter en dryg timmes bussresa var vi framme vid busstorget invid Sagoån. Vi går i samlad tropp till den vackra vita skolbyggnaden. Skolan låg vackert invid den stora utgrävda dammen och vid Kristina kyrka. Klassföreståndaren, som vi skulle ha som lärare i kristendom, tog emot oss och vi fick vår första dag bekanta oss med alla ämneslärarna. Sist ut var gymnastikläraren Tallmark, som klargjorde att i staden var det simning och handboll, som var huvudgrenarna. Det var sportgrenar varken jag eller vi andra från Västerfärnebo var speciellt bra på. Den första dagen hade ju kunnat börja bättre. En dag i veckan skulle jag också läsa inför den förestående konfirmationen. Jag hade frågat hemma om det här med konfirmation var nödvändigt, och det enda svaret jag fick var att man skulle konfirmera sig.

Dagen närmade sig för min konfirmation. Jag hade fått en ny kostym dagen till ära. Hemma klargjorde jag att jag inte kunde någonting om kristendomen beroende på att jag bara hade närvarat vid en enda lektion. Jag hade blivit anvisad konfirmationsundervisning i Sala, då ej skulle hinna hem till lektionerna i min hemförsamling. Jag hade heller knappt öppnat någon bok jag hade fått inför min förestående konfirmation. Då min morbror och moster skulle komma ifrån Stockholm ringde jag och förvarnade dem om mina dåliga kunskaper. Jag skyllde på att bussen jag skulle komma hem med, om jag var med på en lästimme efter skoldagen, skulle komma hem mitt i natten. Dagen närmade sig och en söndagsmorgon samlades vi konfirmander i prästgården. Alla var fint uppklädda och vi pojkar fick var sin röd nejlika fastsatt på det vänstra rockuppslaget. Konfirmationspastorn Nils Gustafsson var denna dag lite allvarligare än vanligt och klargjorde i korta drag hur konfirmationen skulle gå till. Då man måste var döpt för att få konfirmeras så fick de odöpta genomgå en kort dopritual innan konfirmationen. Vi gick sedan in i kyrkan och vi placerades på bänkarna längst fram. Efter psalmsången och konfirmationstalet började förhöret och den första bänkraden fick en efter en rabbla Tio guds bud. Jag ångrade mig att jag inte satt på denna bänkrad då ju trots allt kunde några av de tio guds budord. Nervositeten hos mig steg i takt med att det började närma sig min tur. Strax innan jag skulle bli förhörd petade min bänkgranne Bernt på mig och uppmärksammade mig på att hans nejlika hade försvunnit. Bara blomskaftet satt kvar på hans rockuppslag. Nejlkans röda färg avspeglades även i hans rodnande ansikte. Nu tittade Nils på mig och jag uppfattade att jag fick en fråga om något i Johannes Uppenbarelse bok. Nils hann inte läsa hela frågan förrän en dam, som satt bland de anhöriga nära oss, hade sett Bernts olyckliga ansiktsuttryck på grund av den förvunna nejlikan. Damen började småfnissa åt detta men hon kunde inte hålla sig utan började gap-skratta. Skrattet ekade i hela kyrkan.

Nils kom av sig och damens man försökte förtvivlat tysta ned frus skratt, som bara tilltog i styrka. Till sist var hennes man så upprörd att han med milt våld släpade sin skrattande fru ut ur kyrkan. Nils hade nu tappat bort sig vem som skulle förhöras och fortsatte med nästa bänkrad av konfirmander. Jag hade klarat mig från att bli förhörd och kunde pusta ut. I slutet av förhöret ställde han en fråga om vad söndag egentligen betydde. Jag var den ende som räckte upp handen.

”Söndag betyder solen dag, meddelar jag stolt och med hög röst.

”Helt rätt min gosse,” meddelar Nils

Jag kände att här hade jag revanscherat mig och kunde nu med höguret huvud, tillsammans med de övriga, gå fram till altaret och ta nattvarden. Först fick vi oblaten och sedan en slurk vin.

Bredvid mig hade jag nu Bengt-Åke. När han bjöds på vinet så försökte han hjälpa till med att få lite mera vin i sig. Nils kämpade förtvivlat att så ej skulle ske, men Bengt-Åke hade lyckats med att få ett stadigt grepp om kalken. Nu formligen slet Nils bort kalken från Bengt-Åkes mun och en del vin gick till spillo på det nypolerade stengolvet. Jag fick nypa mig armen gång på gång för att jag inte skulle börja skratta och kanske också få ett pinsamt utträde ur kyrkan. Nils blängde föraktfullt på Bengt-Åke och sedan vänder han sig mot församlingen och predikar:

”Böjen edra hjärtan till Gud och mottag välsignelsen. Herren välsigne Eder. Amen.”

Konfirmationen avslutade med en psalmsång. Utanför kyrkan samlade vi ihop oss och for hem till Lassas. I salen hemma var det uppdukat för en fin middag. Vid matbordet skrattade alla åt den sorglustiga händelsen med den skrattande damen, som så bryskt fick lämna kyrkan. Jag fick redogöra för den troliga orsaken till händelsen. Bengt-Åkes glupska aptit på vin hade man inte uppmärksammat så jag slapp berätta om vad som utspelades vid altaret. Jag belönades med en ny kamera av min morbror och moster. Motivering var att jag hade klarat konfirmationen med hedern i behåll, trots mina bristande kunskaper. Kutymen i byn var att när man hade konfirmerats så var det fritt fram att få följa med någon äldre till en festplats.

Högst på min lista var ett besök på vår egen festplats i bygden; Svedboäng. Nästkommande lördag var det dags och jag fick följa med Ernfrid dit. Vid niosnåret på kvällen hade det annonserats om ett gästuppträdande av ett gift par från Bergslagen. De hette Skogmans. Han hette Tore och hade skrivit egna visor. Han fru ackompanjerade på dragspel. Tores framträdande var hurtigt och glatt med rönkte inte någon större uppmärksamhet. Sedan spelades det upp till dans. Ernfrid tyckte bara att det såg jobbigt ut med dans så han försvann ganska raskt ned till en skogsbacke där man spelade poker och drack brännvin. Ett rejält slagsmål uppstod, men det hörde till och var bara ett sätta att rensa luften, sades det. På natten cyklade jag och Ernfrid hem till byn.

Jag fick flera gånger hjälpa upp honom ur diket, som han hade hamnat i efter sin vingliga färd. Vi kom hem till byn så småningom. Några dagar senare kommer han till oss och fikar.

”Det var en jävla fest i lördags, och jag höll ett öga på sonen så att han inte hamnade i dåligt sällskap. Jag fick hjälp med att spöa upp en lömsk bonnjävel från Haraker, för han försökte lurade mig i ett pokerparti. Den fan satsade femtio spänn på ett par i tvåor medan jag satt med triss i sjuor. Det kostade honom ett blåöga för det tyckte vi det var värt. Bonnjäveln, som klagade på att han efter smällen såg dåligt, spelade sen som folk och förlorade ett par hundringar. Jag gick i alla fall med plus. På midsommarafton tar vi med sonen, om han får vill säga, till Säterdalen.”

Ense kör.

Farsan kommer hem från stan och parkerar en för oss okänd bil på gårdsplanen.

”Jag har bytt till mig den här bilen, en Dodge fyrtiosjua mot våran gamla Cheva och den jävla Standard Vagnguarden, som aldrig ville starta på vintern. Nu skall vi ut och campa och vi skall göra en långresa den här gången.”

Under vintern hade han tillverkat en släpkärra. Sedan hade han svetsat ihop en mystisk ihopfällbar ställning, som på något sätt hade samröre med släpkärnan. Farsan drog ut släpkärnan och demonstrerade hur hans egenhändigt gjorda ”husvagn” skulle fungera. Han hade placerat två sängar på kärnan, ställningen var rest inuti kärnan och sedan drogs en presenning över ställningen. Här i kärnan får fyra plats och ni, han pekade på brorsan och mig, får ligga i tältet. Under helgen packade vi och nästa morgon påbörjades resan. Vår första campingnatt tillbringades på Mora camping. Mor ville visa var hon hade gått i hushållsskola, så att ett påtvingat besök gjordes till denna skola. På kvällen hade vi placerat ut campingbord och stolar och utanför tältet. Bordet var vikbart och inuti fick det plats med fyra små tygklädda pallar. Besticken och allehanda aluminiumkärl var paketerat i en campingväska. I en kastrull på spritköket kokade vi Bullens pilsnerkorvar. En fotogenlampa tändes för det hade börja skymma ute. I luften var det denna kväll en speciell blandning av dofter, spriten från köket, lysfotogenen från lampan samt korvlukten. Vi var mycket hungriga så korvarna försvann i ett nafs. På morgonen bröt vi upp och vi hade en lång resa framför oss upp till Trondheim.

”Jag skall hälsa på min idol där,” klargör farsan.

”Vem är det,” frågar vi.”

”Hjallis Andersen”

”Och vem fan är Hjallis Andersen,” frågar brorsan irriterat

”Det måste du väl veta. Han blev världsmästare på skridsko 1950. VM:et gick i Eskilstuna och jag var där och såg honom skrinna hem mästerskapet.”

Vi anlände till Trondheim sent på kvällen.

Farsan hade hela resan upp berättat om alla platser där svenska soldater var stationerade under kriget. Han berättade också för oss, som var måttligt roade, att tyskarna hade byggt de större vägarna i Norge. På natten regnade det så brorsan och jag var tvungna att lägga oss i bilen för att tältet läckte. På morgonen hade det klarnat upp så vi strosade i stan och handlade i en några affärer.

”Nu är det NÄRA jublar farsan. Fan anamma här ligger ju Hjallis sportaffär.”

Farsan rusade in i affären och hittade en man stod bakom butiksdisken. En tår på kinden avslöjade att farsan hade träffat sin stora idol. Jag hade inte sett farsan så rörd sedan han var med i laget som vann korpserien i fotboll. Hjallis var en gladlynt man och han upprepade morsomt..., morsomt... ett antal gånger.

”Nu är semesterresan räddad. Nu kan vi åka vidare. Vi skall ner till Oslo i morgon och övernatta där.”

Det regnade och var disigt men vi kunde ändå se många vackra fjordar och vi fick även se en skymt av det imponerande Dovrefjellet på vår resa ned mot Oslo. Sent på kvällen anlände vi och tog in på en camping utanför staden. En liten restaurang fanns på området så att denna kväll slapp vi ta ut alla campingprylarna. Det regnade och var disigt men en promenad på Karl Johan skulle ändå göras.

”Kan vi inte åka till Sverige snart, för här regnar det bara,” klagar brorsan.

Dagen efter bröt vi upp med sikte på Strömstad. Mycket riktigt när vi hade passerat Halden och kom in i Sverige så sken solen från en klarblå himmel. Vi hittade en plats utanför Strömstad som hette Rossö. Vi slog läger här och platsen vi hade valt hade en vidunderlig utsikt över havet. När vi hade kommit till rätta, dyker en bil upp och parkerar en bit från oss. Jag kände igen den bulliga bilmodellen och kunde se att det var en Nash Rambler, precis en sådan bil hade farbror Ive. När bildörrarna öppnas så ser vi till vår häpnad att det är våra kusiner Mats och Lars och farbror Ive och faster Ingrid som stiger ur bilen.

”Hur i hela friden kunde ni veta att vi var här,” frågar farsan.

”Nej det visste vi inte. Vi tänkte bara stanna över natten och sedan åka vidare ned över västkusten.

”Samma här,” säger farsan, som var mycket förundrad över sammanträffandet.

Solen sken från en klarblå himmel, det var gassande varmt med en behaglig saltdoftande havsbris som svalkade. Mellan två bergsknallar invid vattnet fick vi plats med bilarna, släpkärran och ett par tält. Bredvid vår plats fanns en bro över till ön mittemot.

”Nu får ni fixa lite mat åt oss,” skojar föräldrarna.

Vi hade upptäckt att det fanns många krabbor som sprang omkring på havsbotten. En plats där det fanns mask att gräva upp hittades. Metspöna togs fram och agnades med mask. Jag hoppade upp på brospannet som fanns under bron. Metreven med masken intresserade krabborna, som sprang efter masken när reven närmade sig strandkanten. På land stod kusinerna och fångade den ena krabban efter den andra. Vi gjorde upp en eld och kokade krabborna i större kittel med vatten.

”Ta fram ölen för nu är middagen klar,” meddelar vi stolta
”Jävla grabbar, ni har ju matjord i fickorna,” var de äldres kommentar.

Halva natten satt vi uppe och pratade för det var ett tag sedan vi hade setts. Fiskebåtarna kom en efter en tillbaka på kvällen och lossade sin last. Släktingarna bröt upp nästa dag och åkte vidare söderut. Vi bestämde att var kvar en dag till. Nästa kväll gjorde vi ett besök i det lilla fiskesamhället. En fiskare erbjöd oss en gratis fisketur. Vi erbjöds att dörja makrill och farsan och fiskegubben satte sig i aktern och slängde ut revarna. Ett par öl knäcktes och farsan och fiskaren hade roligt där bak i aktern. Någon fisk såg vi inte till. Båten lägger till vid kajen. Farsan drar in linan och ser till sin häpnad att han har en lång smal fisk på kroken.

”Du har fått en näbbgädda, det var som fan, för den fisken är mycket sällsynt här.” klargör fiskargubben.

Vi fick tillagningstips och på kvällen grillades fisken serverad med dillkokt potatis. Fiskaren hade sagt att vi skulle spara fiskbenen för då skulle vi få se något mycket märkligt. Vi gjorde som han sade och vi kunde på kvällen se att alla fiskben var självlysande. Det blev inget uppbrott nästa dag och inte heller påföljande dag. Dagarna bara försvann för vi gjorde utflykter, badade och fiskade. När vi

efter en vecka hade ledsnat på fisk och krabba bröt vi upp och tog in på Åsabadens camping i närheten av Kungsbacka.

Vädret höll i sig med en strålande sol och varmt. Denna campingplats var välutrustad med kiosker, en strandservering och fina servicebyggnader. Ganska raskt blev vi bekanta med ett par pojkar i vår ålder. Vi spelade fotboll med dem. Egenheten med dessa bröder var att så fort de nuddade bollen, sa de JONK av någon anledning. Brorsan blev mycket irriterad över detta och frågade

”Va fan får ni det där JONK ifrån.”

”Vet inte det bara kommer,” var den enda förklaringen de kunde ge.

Vi fick stå ut med detta uttryck hela veckan vi låg på denna plats. Badstranden var sandig och vågorna med vita vågkammar rullade in mot stranden dygnet runt. Vi njöt i fulla drag varenda dag vi var kvar på denna camping.

”I morgon åker vi hem, sa farsan bryskt en kväll. ”Jan-Lars Kalle, som hjälper oss när vi är borta, måste på ett annat jobb i övermorgon.”

Vi bröt upp och kosan ställdes hemåt. När vi kom hem till byn var allt sig likt.

Farfars besök hos oss i Hedbo blev allt tätare. Vi förstod att något var i görningen. Mor och far satt och pratade med honom länge på kvällarna. En dag ville mor och far ha ett rådslag med oss.

”Farfar vill att vi flyttar ifrån byn och upp till honom i Ockelbo,” meddelar farsan.

”Vi kommer dock inte att flytta om ni inte samtycker.”

Jag kände att det knöt sig i magen och ville genast vara för mig själv och fundera. Brorsan ville göra mig sällskap men jag avböjde vänligt men bestämt. Jag vandrade med tunga steg upp till Tjörnbacken och till min koja. När jag satt inne i kojans började tårarna flöda. Jag tänkte på det farsan hade sagt om att vi kanske skulle bli kvar i byn, men kunde jag lita på hans ord. Jag hade så här långt i livet bestämt att bo i byn så länge jag levde. Sen kommer de äldre och tycker att man skall flytta. När jag hade gråtit en stund så kunde jag tänka lite klarare. Det kanske var en högre makt som tyckte att vi skulle pröva på ett annat liv. Vi visste vad vi hade i byn men dit vi skulle komma visste vi ingenting. Farsan nämnde inget om att gården skulle säljas, kom jag att tänka på. Vi kanske skulle ha gården kvar utifall vi skulle ångra oss. Då var det bara att flytta tillbaka till byn igen. Jag blev genast på bättre humör. Mor och far satt ute och väntade in oss en efter en. Var och en hade fått fundera på det här med en eventuell flytt ifrån byn.

”Om vi flyttar, skall vi ta Dover med oss då,” frågar brorsan

”Nej det går tyvärr inte. En bonde uppe i Avestatrakten vill ta hand om honom. Vi tror att han kommer att få det bra där.”

”Tänk på att ni har gått klart i era skolor,” säger mor plötsligt.

De har bestämt sig tänkte jag, det var det jag visste. Fan anamma att det alltid är de äldre som bestämmer. De låtsas som att det är vi som skall fälla avgörandet och så är de ändå de som lirkar med en dit de vill. Att det skall vara så grymt i livet.

”Skall vi ha med oss Fordson Major´n då, frågar brorsan.

”Nej det går inte för vi skall inte flytta till någon bondgård utan vi skall hjälpa farfar med kastrullfabriken i Ockelbo.”

”Vi har planerat att ha en auktion på gården och förhoppningsvis sälja alla maskiner och saker som vi inte kan ta med oss.”

Jag sa ingenting utan satt mest i egna funderingar. Jag reste mig och gick min väg. Jag hämtade ett spett och en yxa och gick sakta upp till Tjörnbacken. Träkojan och ramperna uppe i träden revs och resultatet blev en stor brädhög nere på marken. Vevgrammofonen placerade jag högst upp på högen, resten bar jag med mig hem.

”Lördagen den nittonde juni kommer en lastbil hit och vi tar med oss allt vi har packat ned i flyttkartongerna,” meddelar farsan.

Auktionen stundade och utroparen fick bra bud på det mesta, som han sålde. Det kändes konstigt att det vi tidigare ägde och hade på gården nu hade andra ägare. Gubben Lundkvist, som hade tagit sig några supar, ropade in den gamla kilremsdrivna Huskvarna-mopeden. Sirapsflaskan, som var fastsatt på pakethållaren, ingick i köpet, meddelade utroparen roat. Då gubben ville imponera på sin Hilda ropade han också in ett par trasiga skidor. Vi fick senare veta att Hilda inte alls var glad åt hans inköp och hon hade förvisat honom till att i fortsättningen sova i drängkammaren.

En dag kom en djurbil och hämtade Dover. Motvilligt klev vår häst upp för rampen och halvvägs upp tittade han bakåt och kastade en skrämmd blick på oss. Hans ledsna och skrämmda blick skar igenom hjärtat på mig och mina ögon började tåras. Bilen for iväg och jag kunde inte låta bli att vinka ett avsked till vår gamle trojänare.

Den nittonde juni kom lastbilen och alla flyttkartonger lastades på flaket. Vi tog farväl av byborna och anträdde resan till ett nytt liv på en annan plats.

EPILOG

Vårt nya liv i Ockelbo blev mycket annorlunda det liv vi hade levt i byn. Kontakten med byn släpptes dock aldrig. Minst en gång per år besöktes byn eller också kom några bybor upp och hälsade på oss i Ockelbo. Lassas fanns kvar i vår ägo i hela fjorton år efter flytten ifrån byn. Lantbruksnämnden löste så småningom in gården och styckade av fastigheten. En årligt återkommande händelse, några år efter vår flytt från byn, var att till varje pris försöka få tag på Svartåkräftor. Vi lyckades i flera år få tag i dessa delikatesser. När kräftpesten slog till i Svartån i slutet av sextioalet upphörde leveranserna av, i mitt tycke, världens godaste kräftor.

* * *

Salaligans ledare Sigvard Thurneman fick jag personligen uppleva, sommaren 1963, på Sätters mentalsjukhus. Thurneman, som var ett taget namn, var en omskrivning av ordet "manhunter".

Under en sommarvecka fick jag som vikarierande vårdare "ha hand om" Sigvard. Han satt inspärrad på den fasta paviljongen på sjukhuset. Vid denna tid var han en åldrad man, ganska mager och av medellängd. Jag hade fått det berättat för mig att han kunde konsten att hypnotisera människor, vilket gjorde att jag var extra uppmärksam och på min vakt. Jag vågade t ex inte titta honom i ögonen. Hans rum på sjukhuset var sparsamt möblerat. I rummet dignade det av böcker och tidskrifter. Han behärskade ett tiotal språk och hjälpte till att översätta olika utländska tidskrifter. I hans rum fanns en musikanläggning, som han själv hade byggt. Inte sällan satt han på en pall mitt i rummet och lyssnade på musik. Då Sigvard ansågs vara en mönsterfånge och betraktades som ofarlig, fick han som den ende fången på den fasta paviljongen, gå ut på en timmes promenad, ledsagad av en vårdare. På de promenader jag var ledsagare så upplevde jag honom som mycket skygg. Han gick lite diskret bakom vårdaren när man mötte någon. Jag berättade inte för honom att jag var uppvuxen i Salatrakten.

* * *

Nötmyran är sedan ett antal år tillbaka ett av EU skyddat område, som skall bevaras för kommande generationer. En informations-skylt mitt i byn berättar om detta engagemang.

Bron över Svartån, kallad Smäcken, finns numera uppförd helt enligt den ursprungliga konstruktionen.

* * *

En kväll i maj år 2000 blir jag uppringd av en god vän. Han meddelar kort och gott att jag snart kommer att bli uppringd av Gun. Gun ringer mig senare på kvällen och tycker det är på tiden att vi träffas.

”Du och jag,” frågar jag förvånad?

”Ja, och alla i vår småskoleklass. Det var ju femtio år sedan vi började i småskolan i Salbo och dessutom har Karin, vår lärarinna, nyss fyllt sjuttiofem, så det är väl något att fira, tycker du inte det?”

Jag höll med henne. En söndagsmorgon (den 27:e augusti) satte jag mig i bilen för en färd ned till Västerfärnebo. Jag hade en pirrade känsla i magen. Jag skulle bevista en klassträff, som var min första någonsin. När jag körde in på skolgården såg jag några personer men kände inte igen någon. Väl inne i vårt gamla klassrum började jag dock kunna identifiera den ena efter den andre. Vår lärarinna Karin tog emot oss och jag var förundrad över att hon kom ihåg oss tilltalade oss alla med våra förnamn. Karin hade sparat anteckningar från vårt första klassår, som hon läste upp för oss. Karin nämnde bland annat att första skoldagen flög ett flygplan över skolan. Stig och Rune rusade upp från sina bänkar och ställde sig och tittade ut genom fönstret. De mindes inte denna händelse. Karin erkände att hon gjorde ett tjänstefel som lämnade oss ensamma på lunchrasterna. Hon följde med sin äldre lärarkollega Rut hem och åt lunch. Karin kunde dock konstatera att vi var väluppfostrade för inget hände medan hon var borta på lunchrasterna. Karin kunde inte låta bli att ge oss utflyttade en lektion i några dialektala ord: *Vattenflucka* =vattenpöl, *ocken* = vem, *tocken*= sådan, *vart* och *ha vurtig* = blev och har blivit, *kravlig*=

klen, *hävlig*= bra, *karrig, karru*=kaxig. Vi fick också pröva på de tjocka l:en som också tillhör dialekten.

* * *

Våren 2002 ringde en bekant och berättade att jag skulle kunna få mycket information om min hembygd om jag kontaktade en kvinna, vid namn Edit Boström. Jag ringde upp henne och fick också besöka den åttionioåriga kvinnan. Edit bodde i en vackert möblerad lägenhet i Råsunda. Hon berättade för mig att hon hade varit piga på Lassas i några år. Edit hade mycket att berätta för mig om livet i Hedbo och personer hon mindes. Hon hade mycket att berätta om min mormor Klara, som jag själv aldrig fick uppleva. Edit berättade också om "kloka gubben" Nils, som bodde tillsammans med systemn Hilma i ett lite hus nedanför Åsenbacken. Edit fick flera gånger se gubben i aktion när han försökte sig på att bota olika sjukdomar. Patienten skulle alltid ha med sig en bit ister och en skvätt brännvin. Gubben Nils läste över detta, och tog också istret och smetade det på den stackars patienten. Brännvinets roll i det hela var lite oklart. När Nils var igång, med sin helande kraft svettades han ymnigt och skakade i hela kroppen. Resultatet efter Nils övningar var det lite si och så med, bland annat hade Nils gått bet på att bota sin egen syster, som var sjuklig.

* * *

Med sorgset hjärta ser jag varje gång jag besöker byn en förfallen och ej längre nyttjad bastu mitt i byn.

Tänk om bastun restaurerades och att väggarna kunde tala...

Tänk om det var möjligt få återuppliva atmosfären och den speciella samvaron, som man som pojke fick uppleva i bastun...

Tänk om man fick höra gubbarnas berättelser igen...

Tänk om...